

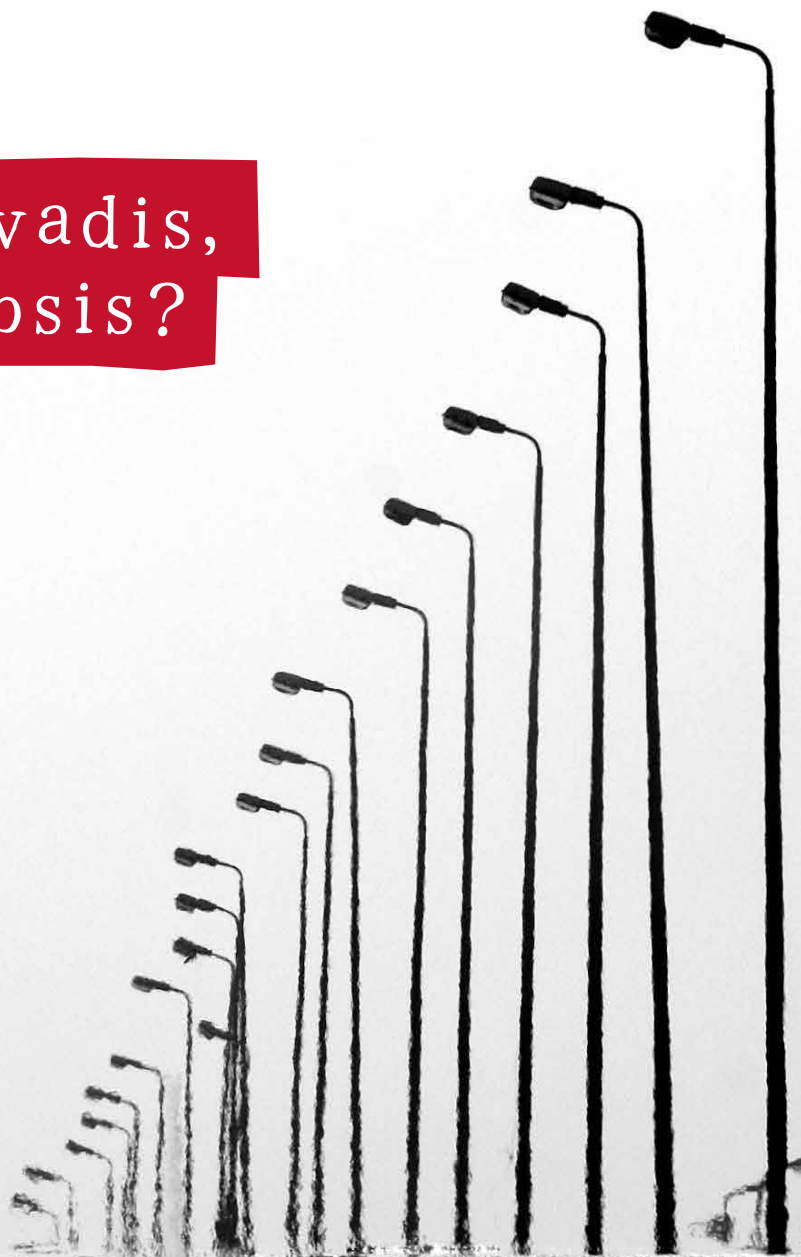

SKEPTTIKKO

TIETEELLISEN MAAILMANKUVAN PUOLESTA

4/2022

Quo vadis,
Skepsis?

Sisältö

4/2022

PEGGY & MARCO LACHMANN-ANKE /
PIXABAY.COM

”Skepsis etsii pudonneita avaimia valokeilasta, koska siinä näkee parhaiten”, sanoo Pauli Ohukainen (s. 12-19).

- 4 **Tarja Koivumäki**
MINÄ, SKEPTIKKO
- 8 **Tiina Raevaara**
MISSÄ ON TIETEEN MUUTOSVOIMA?
- 9 **Boxa**
GNOOMIT
- 10 **Vladimir Heiskanen**
VALTSUN TUOLISSA: POHDINTAA
MASENNUSLÄÄKESKEPTISYYDESTÄ
- 11 **Risto K. Järvinen**
KOIRA SOTII NETTITROLLEJA VASTAAN
- 12 **Risto K. Järvinen**
PAULI OHUKAINEN: QUO VADIS, SKEPSIS?
- 19 **Risto K. Järvinen**
”ONNEKSI ON JÄLLEENSYNTYMÄ!”
- 22 **Risto K. Järvinen**
HUUHAA-PALKINTO AAVEDATALLE
- 23 **Risto K. Järvinen**
LEO MELLER: OLIN HAKOTEILLÄ JA VÄÄRÄSSÄ
- 24 **Risto K. Järvinen**
”LEMMINKÄISEN TEMPELII” VAIHTOI OMISTAJAA
- 25 **Juha Leinivaara**
NÄIN LÖYSIMME VENÄJÄN ULKOMINISTERIN
- 26 IHME JUTTUJA

Julkaisija: **SKEPSIS^{RY}** #138

Tieteiden talo
Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
www.skepsis.fi
Y-tunnus: 1462799-8

Päätoimittaja: Risto K. Järvinen

E-mail: editor@skepsis.fi

Toimitus: Närhitie 11, 01450 Vantaa

Toimitusneuvosto: Susanne Björkholm, Irma Hirsjärvi,
Vesa Linja-aho, Altti Rannikko, Mikko
Ville Valjento

Taitto: Tampereen seudun Työllistämisyhdistys
Etappi ry, Mediapaja

Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä välttämättä edusta toimituksen tai Skepsiksen virallista kantaa.

Lehdellä on oikeus tehdä kopioita artikkeleista, saattaa niitä yleisön saataville sekä siirtää aineistoa kolmansille osapuolille, lähinnä tutkimuskäyttöön. Skeptikon näköislehti julkaistaan kahden vuoden viipeellä Skepsiksen www-sivuilla.

Skeptikko on sitoutunut noudattamaan Journalistin ohjeita ja Julkisen sanan neuvoston toimintaperiaatteita.

Painopaikka: PK-Paino
ISSN 0786-2571

Ilmoitushinnat: 1/1 (180 x 260 mm) 500 €
1/2 (180 x 130 tai 90 x 260) 250 €
1/4 (90 x 130 tai 180 x 65) 125 €

Seuraava Skeptikko ilmestyy maaliskuussa. Lehteen tarkoitettu materiaali tulee olla toimituksessa helmikuun 19. päivään mennessä.

28 **Arto Mustajoki**
VALIKOIVAA ASENTEELLISUUTTA VAI RAKENTAVAA
SKEPTISYYTTÄ?

32 **Tiina Lintunen**
KIRJAT: KUMMAT KIRJAT

33 **Risto K. Järvinen**
KIRJAT: REINO SAVUKOSKI – SUOMEN TUNNETUIN
KADONNEIDEN ETSIJÄ

34 **Risto K. Järvinen**
TV-DOKUMENTTI: THE DIANA INVESTIGATIONS

35 **Kalle Mikkola**
KESKUSTELUA: ALARMISTIT JA DENALISTIT – MITEN
EDETÄ KOHTI TOTUUTTA

36 **Aslak Allinniemi**
KESKUSTELUA: RATIONAALISUUS ON PROSESSI

Kansi: ”Minne menet, Skepsis? Ja missä olet?” kysyy seurasta eronnut Pauli Ohukainen, joka on yksi kriittisen ajattelun tunnetuimmista edistäjistä Suomessa.

Kuva: Pexels / Pixabay.

TIEDEBAROMETRI HYLLYTTI UFOT JA TELEPATIAN

SKEPTIKKO-LEHTI on kertonut säännöllisesti Tiedebarometrin tuloksista. Kyseessä on Tieteen tiedotus ry:n kolmen vuoden välein teettämä kysely, joka on vuodesta 2001 kartoittanut suomalaisten suhdetta tieteeseen.

Marraskuussa julkaistu Tiedebarometri 2022 kertoo, että vaihtoehtoisten hoitojen suosion kasvusta on puhuttu Suomessa paljon. Tämä väite ei kuitenkaan ole saanut tukea Tiedebarometrissä, sillä uskomushoitojen suosio on ollut laskussa lähes koko 2000-luvun ajan. ”Nyt suunta näyttää kuitenkin kääntyneen, sillä usko niin kansanparantajiin, homeopatiaan kuin myös luontaislääkkeisiin nousi edellisiin kyselyihin verrattuna.”

Barometrin mukaan syitä muutoksiin on mahdollista etsiä vaikkapa koronapandemiasta, joka nosti vaihtoehtoisia näkemyksiä ja terveysviranomaisten kritiikkiä enemmän julkisuuteen.

Vastaajista 43 prosenttia oli täysin ja jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”ns. kansanparantajat omaavat taitoja ja taitoja, joita lääketieteellä ei ole”, kun kolme vuotta aikaisemmin luku oli 34. Kun vuonna 2019 väitteellä ”vaikka homeopatialla ei ole lääketieteen tunnustusta, se on tehokas tapa hoitaa sairauksia” oli 20 prosentin kannatus, tänä vuonna luku oli 24. ”Luontaislääkkeet ovat monissa tapauksissa parempia kuin lääkäreiden määräämät reseptilääkkeet.” Näin ajatteli 21 prosenttia vastaajista, kolme vuotta sitten luku oli 15.

Entä seuraavat väitteet? ”Vaikka lehdissä julkaistavat horoskoopit ovat lähinnä viihdettä, on olemassa myös luotettavia, syvälliseen astrologiseen tietoon perustuvia horoskooppeja. Vaikka ufohavaintoja ei ole todettu tieteen kei-

noin todentamaan, on selvää, että vierailuja ulkoavaruudesta maahan on tapahtunut. Telepatia on todellinen ilmiö, vaikka sitä ei ole voitu tieteen keinoin todentaa.”

Nuo väitteet kuuluivat aikaisempina vuosina Tiedebarometrin osioon ”Kvasi- ja vaihtoehtotieteen asema”, jota enää ei barometrissä löydy. Eli ennen mukana olleet skeptikoita kiinnostaneet väitteet astrologiasta, ufoista ja telepatiasta on dumpattu pois. Tämä on erikoinen ratkaisu, koska esimerkiksi ufokysymyksen voisi kuvitella olevan erityisen ”kuuma” juuri nyt, kun Nasa ja USA:n tiedustelupalvelu ovat osoittaneet vakavaa kiinnostusta tuntemattomien ilmakehäilmiöiden tutkimiseen.

Aikaisempina vuosina Tiedebarometri oli tuhti 125-sivuinen tietopaketti, jossa ansiokkaasti tulkittiin kyselyiden tuloksia, syitä ja seurauksia, mutta nyt sellaisesta voi vain unelmoida. Tiedebarometri 2022 on vain 48-sivuinen väljästi ja värikkäästi taitettu läpyskä, jossa tietoa on aikaisempaan verrattuna tuskin lainkaan. Lisäksi barometriin kuuluu verkossa julkaistu 28-sivuisen lisäaineisto, joka pitää sisällään lähinnä diagrammeja ja taulukoita.

Itse jäin kaipaamaan myös aiemmilta vuosilta tuttuja pohdintoja kvasitieteistä, joiden yhteydessä kolme vuotta sitten mm. kirjoitettiin: ”Paitsi omilla ulostuloillaan näiden ajattelutapojen edustajat saavat julkisuutta mm. Skepsis ry:n vuosittain jakamien Huhuaa-palkintojen muodossa.” Kun kysyin syytä muutokseen, Tieteen ”tiedotus” ei vastannut sähköposteihini. Tiedebarometrin 2022 toteutti nyt ensimmäisen kerran Kantar, joka toimi aineiston kerääjänä ja tulosten peruseräilyjänä, mutta ei osallistunut sisällön tekemiseen tai sen pohdintaan.

HOMEOPAATIT HUIJASIVAT

”HOMEOPAATTINEN mullistava syöpätutkimus osoittautui manipuloiduksi”, kirjoittivat 23.11. lääketieteen tohtori, professori Juhani Knuuti ja anestesialääkäri Viktor Weisshäupl blogissa juhaniknuuti.wordpress.com. He kertoivat, että The Oncologist -lehdessä julkaistiin vuonna 2020 satunnaistettu, sokkoutettu ja lumekontrolloitu monikeskustutkimus, jossa 150 keuhkosyöpää sairastavaa potilasta satunnaistettiin saamaan homeopaattista tai lumehoitoa normaalin lääketieteellisen hoidon ohessa. Tuloksena oli ”mullistava tutkimusnäyttö” homeopatian vaikutuksesta vaikea-asteiseen syöpään.

Kaikki oli kuitenkin liian hyvää ollakseen totta. Tutkimuksesta löytyi lukuisia tieteellisen käytännön rikkomuksia. Dataa oli manipuloitu. Kuolemansairaiden potilaiden kerrottiin raportoineen huomattavasti korkeammasta elämänlaadusta kuin väestössä keskimäärin. Tästä huolimatta homeopaatit ovat toistuvasti mainostaneet tällä tutkimuksella homeopatian tieteellistä pohjaa ja tehoa myös syöpään.

Hävetkää.

RISTO K. JÄRVINEN

Minä, skeptikko: Tarja Koivumäki

”Olen ajellut Moskovassa Putinin panssaroidussa pidätysajoneuvossa ja tavannut venäläisiä opposition edustajia.”

OLEN TARJA VAAN, varttuneempaan keski-ikään ehtinyt paljasjalkainen stadilainen. Rakastan synnyinkaupunkiani, Kallion katuja ja porttikonkeja, aukioita ja kuppiloita. Olen laskenut rattikelkalla Frantzeninkatua ja pyöräillyt Jopolla Hesarilla. Palasin Kallioon parikymmentä vuotta sitten käytyäni vanhan maalaiskunnan puolella saattamassa maailmaan neljä lasta. Enää en muuta täältä muualle kuin krematorion kautta Malmille.

Silti koen olevani ensi sijassa eurooppalainen – tämä on tärkeä seikka. Olen syvästi tietoinen eurooppalaisesta hengenperinnöstäni. Rakkaus Eurooppaan syttyi oikeustiedettä opiskellessani, olen siis koulutukseltani juristi. Olen Antiikki-friikki, en ainoastaan roomalaisen oikeuden vuoksi, vaan myös filosofian, historian, taiteen, arkitektuurin, gastronomian...

Sänkyni yläpuolella riippuu suurikokoinen kuva Sokrateesta myrkkymalja kädessään. Hänen oletetut viimeiset sanansa kukosta ja velasta on tatuoitu ihooni kreikkaksi. (Kriton, olemme Asklepiokselle velkaa kukon. Uhratkaa se hänelle, älkää unohtako!)

Omistan valtavan määrän Antiikkia käsittelevää kirjallisuutta, myös Apiciuksen keittokirjan latinaksi ja suomeksi. Sanomattakin on selvää, että olen myös valmistanut sen mukaan Antiikin ajan ruokia – niin lähelle kuin mahdollista. Silloiset ihmiset, Pythagorasta lukuun ottamatta, söivät härkäpapuja, joten syökäämme mekin!

Pythagoraalla oli vahva negatiivinen pakkomielle ravitseviin ja herkullisiin härkäpapuihin, joista hän sai ilmavaivoja. Niitä hän taas piti elämän hengen tuhlaamisena. Meidän aikamme tiede on tuottanut sentään hiukan helpotusta entsyymipuutoksiin ja muihin ruuansulatusvaikeuksiin. Olen himokokkaaja, mutta en vakavimmasta päästä. Bene sapiat!

KUOLLEEN MIEHEN KENGÄNNAUHAT

KAIKESTA EDELLÄ KERROTUSTA JOHTUEN AJATTELEN, että auringon alla ei edelleenkään juurikaan mitään uutaa. Elän ja ajattelen kuten muinaiset eurooppalaiset, olen eurooppalainen. Eurooppa on ihana, vanha, viisas, vähän raihmainen ja sydäntäsärkevän kaunis. Eurooppa on koti.

Kävin Suomalais-venäläistä koulua. Säästyin koulussa uskonnon opetukselta, sillä en kuulunut kirkkoon. Yläasteella opiskelin elämäntutkimustietoa Humanistiliiton pitkäaikaisen puheenjohtajan Pekka Elon johdolla. Muistan vieläkin, kuinka sain silloin suorastaan valtaisan tällin oppiaineesta. Luin suuret määrät tietoteoriaa, logiikkaa, filosofian historiaa ja sen sellaista. Se mullisti maailmani, ymmärsin ajattelevani, siis olevani olemassa. Ehkä.

Olen ollut tällä tavoin rationalisti oikeastaan niin kauan kuin kykenen muistamaan.

Kuusikymmenlukulaisessa lapsuudessani opin pienestä pitäen enemmänkin tarkkailemaan ihmisten mielentiloja ja käyttäytymistä. Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan oli sen ajan normaali elämän kuvio. Ei peloteltu kuumilla kivillä, eikä arkeen mahtunut ihmeemmin yliluonnollisia tapahtumia, jollei aikuisten sähläämistä lasketa sellaiseksi. Kuten vaikka sitä, kun löysin ekaluokkalaisena Eläintarhan koulun lähimetsiköstä hirttäytyneen miehen. Solmin kaverin kanssa miehen kengännauhat, kun ne olivat auki.

Hetken päihkältyämme päätettiin mennä kotiin kertomaan tapahtuneesta. Jostakin syystä siitä seurasi selkäsauha ja määräys sulkeutua peräkammariin ja kielto kurkkia ikkunasta, kun vainajaa vietiin pois. Vaikka mehän oltiin nähty se jo! Aikaihminen logiikassa on aina tuntunut olevan puutteita ja siihen on ollut vaikea luottaa. Siksi olenkin pyrkinyt harjaannuttamaan omaani.

PITKÄ MATKA YHDENVERTAISEKSI KANSALAISEKSI

JO EDESMENNYT ISÄNI oli myös Kallion kasvatti, skulaksi skittaa ja sjungasi. Metskasi Hagiksen rantsussa, suulis skriinasi.

Häneltä olen perinyt rakkauden paitsi juuriini, myös taiteeseen ja kulttuuriin. Makuni on hyvin klassinen, jo koulussa kahlasin läpi Turgenevit ja Tolstoit alkukielellä, rakastan niitä edelleen. Dostojevskin Kirjoituksia kellaris-ta oli varhaisteinivuosieni ehdoton lukukokemus.

Sittemmin olen kyllä perehtynyt myös Raamatun ympärille kehkeytyneisiin ilmiöihin. Sanon ”ilmiöihin”, koska suuri osa niistä ei liity ihmisen uskonnollisiin ja maailmankuvallisiin pohdintoihin oikeastaan mitenkään.

Olen väitellyt uskontojen kontekstissa hartaasti ja pitkään aiheesta homoseksuaalisuus. Kuulun seksuaalivähemmistöön, ja ikäpolvelleni tyypillisesti olen elänyt läpi muutoksen rikollisesta sairaaksi ja lopulta lain edessä tunnustetuksi yhdenvertaiseksi kansalaiseksi. Se on ollut pitkä matka ja sisältää myös inhimillisiä tragedioita.

KOHTALAISEN KOVA VÄITTELIJÄ

SE ON TEHNYT minusta myös kansalaisaktivistin. Olen vankkumaton oikeusvaltion kannattaja ja puolesta-puhuja, sillä se on kirjaimellisesti pelastanut oman henkilökohtaisen elämäni. Sitä tarinaa en toista tässä, mutta 1980-luvulla Suomessa on vielä voinut joutua käytännössä naitetuksi vasten tahtoaan. Olen sinut henkilöhistoriani kanssa enkä kanna kaunaa. Kiitän sydämestäni suomalaisia ja suomalaista yhteiskuntaa suunnanmuutoksesta.

Samasta syystä – olosuhteiden pakosta – olen harjaantunut kohtalaisen kovaksi väittelijäksi. Tästä pitää kertoa muuan anekdootti: Osallistuin panelistina keskusteluun Turussa, vuotta ja tarkempaa yhteyttä en enää muista. Aihe liittyi luultavimmin avioliitoinstituutioon ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin, joka on ollut melkoinen kivi uskonnollisten piirien kengässä pitkään. Tuntuu ihmeelliseltä olla jonkun ventovieraan ihmisen elämässä niin merkittävässä ja kriittisessä asemassa vain olemalla olemassa jossain toisaalla ja häiritsemättä tätä mitenkään.

Keskustelussa oli tuolloin mukana silloinen piispakandidaatti ja teologian tohtori Jouni Lehikoinen. Puhuttiin sukupuolen määräytymisestä, ja teologi oli lonkalta sitä mieltä, että se on määriteltävissä housuihin kurkistamalla. Muistutin erinäisistä lääketieteellisistä ilmiöistä, jotka eivät tue tuota johtopäätöstä, mistä päädyin tieteellisten havaintojen paineessa kysymään piispaehdokkaalta, missä vaiheessa sukupuoli mahtaa ilmaantua sielun yhteyteen, kun Taivaassa kerran ei olla miehiä eikä naisia.

Tieteellisen tiedon johdonmukaisuuksien sovitteluinen yliluonnollisiin logiikkoihin on aina hedelmällistä ja hauskaa. Luulisi nimittäin, että jos kerran ihmisen ja maailman langenneisuus, perisynti, voi vaurioittaa viattoman sikiön kromosomeja, niin ”väärän sukupuolen” ek-syminen maalliseen tomumajaan olisi myös aivan mahdollinen erehdys.

Piispaehdokas päätyi kannattamaan geeneihin liittyvää selitystä: ihmisen olomuoto alkaa hedelmöityksessä, johon tarvitaan mies ja nainen tekemään yksi kokonainen Jumalan kuva, joten sielu liittyy tomumajaan myös juuri siinä hetkessä. Olisi nimittäin hassua ajatella, että sukusolulla olisi sielu.

Jumaluusoppinut keskustelukumppanini oli tyytyväinen. Mutta siitä johtui kuitenkin uusi pulma, sillä silloin tällöin sattuu niin, että syntyy identtiset kaksoiset, eli ensin on todistettavasti yksi ihmisen alku, joka kohta jakautuu kahdeksi identtiseksi alkioiksi. Tiedustelin, onko silloin teologisessa mielessä tapahtunut sielun puolittuminen, vai onko alkioon hedelmöitymisessä mennyt vahingossa kaksi sielua?

Tähän päättyi ystävällismielinen keskustelumme aiheesta...

SALALIITTOTEORIOITA EI VOI SIVUUTTAA

JÄRKEEN LUOTTAVASSA ELÄMÄNKAARESSANI on yksi poikkeus. Olen ollut huuhaakauppias. Kun viimein otin oman elämäni ohjat omiin käsiini, tarvitsin nopeasti kunnollisen elannon neljälle lapselleni. Ryhdyin luontaistuotekauppiaksi. Naiivisti kuvittelin homman liittyvän lähinnä terveelliseen ruokavalioon ja elämäntapoihin. Törmäsin valtavaan eturistiriidan korruptoimien mielten massaan, loputtomiin sepitettyihin tarinoin, pseudotieteeseen ja epäeettiseen kaupankäyntiin. Sitä ei järin kauan kestänyt, paska reissu, mutta tulipahan tehtyä, kuten sanotaan.

Toisaalta tulin ymmärtämään paremmin ihmismiel-tä, vilpittömyyden ja valheen välimaastoa, jota on kiehto-vaakin tarkkailla. Vähän kuin lapsuudessa, kun näin kielillä puhuvia uskovaisia ja ajattelin, että nuo tietävät oikeasti tuottavansa puheen tahallaan itse, mutta osaa-vat yllyttää itsensä puolittain uskomaan ääntelyn tule-van Jumalalta.

Koska olen erehtymätön tunkemaan nokkani kaik-kialle, missä asiat tuntuvat suistuvan jotenkin raiteil-taan, olen tottakai aktiivisesti seurannut salaliittoteori-oita QAnonista rokotevastaisuuteen ja 5g-hörhöilystä Illuminatiin. En ole kiinnostunut väittelystä todellisuudentajunsa menettäneiden kanssa, mutta pidän itse ilmi-ötä merkittävänä ja huolestuttavana.

Jollain tapaa kaninkoloon putoavia tuntuu yhdistävän epämääräinen kokemus siitä, että jalkojen alta puuttuu peruskallio. Mihinkään ei voi luottaa, kauna, henkilökoh-

taiset pelot ja reunalta putoamisen vaara vievät ihmisen asentoon, jossa horisontti katoaa. Kun niin käy suurelle ihmismäärälle ja heidän auktoriteeteilleen yhdellä kertaa, kyse ei ole enää marginaalisesta ilmiöstä, jonka voi sivuuttaa.

Peräsin irti liikkeelle lähteneitä pyörteitä pidän ehdottomasti haitallisimpina huuhaaseen ja vinksahaneeseen ajatteluun liittyvinä ilmiöinä. Niihin ei järki pure, päin vastoin, jokainen perusteltu argumentti vahvistaa suistuneen motiivia ja kaninkolon olemassaolon välttämättömyyttä. Nykyaika ei ole pelastanut meitä näiltä lieveilmiöiltä.

VENÄJÄ ON SYDÄMENI AVOIN HAAVA

TÄLLAINEN ISON PYÖRÄN heittäminen tapahtuu parasta aikaa myös Venäjällä. Mahdollisesti alkujaan harkitus alkaneena, mutta nyttemmin ehdottomasti vallan otaneena. Venäjä on minulle ehdottomasti vaikein rasti. Koulutaustastani johtuen kasvuympäristööni on kuulunut aimoannos slaavilaista sentimentaalisuutta. Itselläni ei ole venäläistä sukutaustaa, mutta kävin kouluni pitkälti natiivivenäläisten kaitsennassa. Opiskelin myös yliopistolla slavistiikkaa, josta syystä ymmärrän ukrainaa hyvin. Siteitä järjenvastaisella tavalla mielenrauhaa koettelemaan suurvaltaan on myös vuosien saatossa syntynyt paljon. Olin innolla mukana toivottamassa venäläisiä tervetulleiksi eurooppalaiseen yhteistyöhön, kun se vielä näytti mahdolliselta.

Toisaalta olen ollut koko ajan tietoinen maan ja sen hallinnon kehityssuunnasta. Se haastaa ajoittain käsitystä todellisuudesta, niin kaukana venäläinen yleinen keskusteluilmapiiri on meikäläisestä. On kuin olisi ollut kaksi rinnakkaista raidetta, kaksi todellisuutta, jotka eivät kahteenkymmeneen vuoteen kohdanneet. Kaksi skenaariota, joista luontainen optimismi ja elämänhalu sai valitsemaan toisen, toivottavamman. Kunnes ne viime helmikuussa törmäsivät ja yhtyivät peruuttamattomasti ja kohtalokkaasti. Tuntuu ylivoimaiselta sulattaa eksistentiaalista uhkakuvaa, joka kuitenkin on todellinen – tai yksi mahdollinen todellisten joukosta.

Toiselta puolen Euroopassa on kiteytynyt ja vahvistunut uusi vanha kansallinen kertomus. On itsekkin tullut kerrattua Ukrainan voimallista ja loisteliasta historiaa. Ukraina todella kuuluu Euroopan perillisiin, se kuljettaa Antiikin itäistä perinnettä tähän päivään. Slava Ukraini!

Tätä kirjoittaessani taisteluja käydään Hersonin alueella sijaitsevassa kylässä, jonka nimi on Gammalsvensky. Kylässä on näihin päiviin asti säilynyt pieni ruotsinkielinen yhteisö, jonka Katariina Suuri pakkosiirrätti Dniprojoen rannalle 1700-luvulla Virosta Hiidenmaalta.

Rakas Eurooppa on jälleen verenvuodatuksen näyttämönä. Ihminen ei muutu ja tyhmyys ja tietämättömyys

ovat ehtymätön luonnonvara. Rossija juontuu sanasta Rus, Kiovan Rus, joka taas juontuu ruotsalaisia tarkoittavasta sanasta. Venäjää ja sen nykyistä historiaa ei olisi ilman viikinkejä. Venäjä on sydämeni avoin haava, iha ja kammottava. Ristiriita särkee sielua. Kun ymmärrys historiasta vääristyy, hyvän elämän kuva ihmisten mielissä nyrjähtää sijoiltaan.

OLEN KÄYNYT LÄPI SKEPTIKOT JA VAPAA-AJATTELIJAT

KOEN TARPEELLISEKSI vaikuttaa omalta osaltani mailman menoon ja ymmärtää sitä. Sen vuoksi olen ajellut Moskovassa Putinin panssaroidussaa pidätysajoneuvossa ja tavannut venäläisiä opposition edustajia. Boris Nemtsovin tapasin useaan kertaan, hänet ammuttiin Kremlin edessä vuonna 2015. Monet muut ovat nyt maanpaossa tai vankilassa, kuten Aleksei Navalnyi tai Ilja Jashin. Arvostan itsensä likoon laittavia ihmisiä, jotka eivät alistu sorron edessä.

Arvostan myös Ukrainaa eurooppalaista perhettä kohti sinnikkäästi ajavia nykyhallinnon edustajia ja presidentin neuvonantajia. Seuraan heidän keskustelujaan. Ahtaassa raossa ja pakon edessä ihminen löytää usein olennaisen – niin hekin. On inspiroivaa ja opettavaistakin kuunnella heidän ajatuksiaan demokratiasta ja yhteiskunnasta yleensä. Jos meneillään olevan hulluuden jälkeen on vielä mahdollista, matkustan ilman muuta vierailulle Gammalsvenskbyyn.

Elämä antaa ja ottaa, vanhojen muistelu on sekä kirvelevää että rattoisaa, ja aina on hyvä siterata itseään fiksumpia. Narri sanoi Kuningas Learille: ”Jos sinä, setä, olisit minun narrini, niin saisit selkääsi siitä, että olet ennen aikojasi tullut vanhaksi. - - Sinun ei olisi pitänyt vanhentua, ennenkuin olit viisastunut.” Lopulta minun isästäni tuli linnakundi. Kävin katsomassa Sörkassa. ”Pidä ittes miehenä, pyryharakka”, hän sanoi ja kielsi uskomasta mitään, mitä puhutaan. Käski ottaa itse selvää. Olen koettanut noudattaa neuvoa.

Sen vuoksi olen käynyt läpi skeptikot ja vapaa-ajattelijat. Aktiiviaikojen jälkeen olen nykyään vähän allerginen suurille intohimoille ja hiukan loitontunutkin niistä väkäämisistä. Vaikka vaalin sydämen täydestä nöyrää, mutta tinkimätöntä ja kuitenkin avointa ja ihmettelevää suhtautumista tosiasioihin, en koe tarvetta käännäntä, luennoida enkä opettaa. Riittää, kun yhteiskuntaa rakennetaan eurooppalaisen perintömme ja kouliintuneen ajattelun perustalle yksilönvapauksia kunnioittaen. Sen jälkeen kukin ajatellon tykönään mitä lystää ja kulkekoon oman tiensä.

Motto: Viimeisen hetken tullessa jääme joka tapauksessa velkaa, jos ei muuta, niin ainakin sen kukon. Älkäämme unohtako! 🌐

RAEVAARA

Missä on tieteen muutosvoima?

MARRASKUUSSA julkaistiin uusi tiedebarometri, Tieteen tiedotus ry:n tuottama kyselytutkimus suomalaisten suhteesta tutkimukseen ja tieteen tekijöihin sekä luottamuksesta tieteen ja tiedeviestinnän instituutioihin.

Tiedebarometri julkaistaan kolmen vuoden välein, joten edellinen on vuodelta 2019. Asetelma on kovin mielenkiintoinen, sillä tähän kolmen vuoden jaksoon mahtuu muun muassa koronaviruksen aiheuttama pandemia. Pandemian jos jonkin voisi olettaa vaikuttaneen siihen, millaisia asenteita suomalaisilla on vaikkapa asiantuntijoita, mediaa, rokotuksia, luontaishoitoja, tutkimusrahoitusta tai terveystieteitä kohtaan.

Avasin siis barometrin jännityksestä vapisevin käsin. Olisivatko koronaviruksen ympärillä käydyt kiistat rokotusaikatauluista tai rokotteiden tehosta romahduttaneet suomalaisten luottamuksen rokotuksiin? Luottaisiko enemmistö terveytensä nyt homeopatian varaan? Olisiko media leimattu valehtelijaksi? Olisiko Esko Valtaoja viimeinkin pudonnut tunnetuimman tieteen tekijän pallilta?

Suurimmaksi osaksi uusi tiedebarometri oli kuitenkin jopa yllättävän yllätyksetöntä luettavaa. Hyvin harvassa kohtaa oli tapahtunut mitään suuria asenteiden muutoksia.

Luottamus yliopistoihin, korkeakouluihin ja mediaan oli kasvanut – niin kuin jo pitkään. Näkyvissä oli jonkinasteista polarisaatiota: luottamus tutkimukseen ja tieteen tekijöihin oli kasvanut, mutta kasvanut oli myös se (sinänsä pieni) joukko, joka tunsu epäluuloa tiedettä ja tutkijoita kohtaan. Rokotusasenteisiin pandemia oli tehnyt odotetun kaltaisia muutoksia.

Esko Valtaoja todellakin oli syrjäytetty tunnettujen ja luotettavien pidettyjen tutkijoiden listan johtopaikalta. Nyt sitä piti hallussaan Venäjän hyökkäyssodan myötä julkisuudessa paljon näkyvä Mika Aaltola. Kakkoseksi pudonneen Valtaojan perässä tulivat korona-asiantuntijat Mika Salminen ja Hanna Nohynek.

Kuten yltä saattaa päätellä, uusin tiedebarometri ei aiheuttanut minussa järkyttäviä tunteita. Yhtä tilastoa jäin kuitenkin miettimään kovasti: kyselyyn vastanneiden ihmisten usko tieteen mahdollisuuksiin ratkaista maailman ongelmia on heikentynyt.

Vuoteen 2019 verrattuna entistä harvempi on sitä

mieltä, että tieteen avulla pystytään voittamaan sairaudet, ratkaisemaan energiantuotannon ongelmat, pidentämään ihmisen elinikää (en tosin ole varma, onko ihmisen eliniän lyhyys varsinaisesti ongelma), estämään ympäristön saastumista tai pysäyttämään ilmastonmuutos.

Tieteen mahdollisuuksia ”erittäin hyvinä” pitävien osuus on säännönmukaisesti laskenut. Mahdollisuuksia ”erittäin huonoina” pitävien osuus ei ole kasvanut – se oli hyvin pieni sekä nyt että vuonna 2019 – mutta sen sijaan epävarmasti asiaan suhtautuvien osuus lisääntynyt. Entistä selvästi useampi vastaaja oli valinnut vaihtoehdon ”vaikea sanoa”.

Mihin usko tieteen vaikutusmahdollisuuksiin on huvennut? Onko kyse yleisestä tulevaisuutta kohtaan tunnetusta epävarmuudesta?

Yhteiskunnan toiminnot globaalisti pysäyttänyt koronapandemia ja alkuvuodesta käynnistynyt Venäjän hyökkäyssota ovat varmasti lisänneet ihmisten epävarmuutta. Näin on ainakin käynyt omassa tuttavapiirissäni. On vaikea suunnitella tulevaisuutta ja toisaalta luottaa siihen, että yhteiskunta todella pystyy petraamaan toimintaansa, kun aina jostain tuntuu ilmaantuvan vaarallinen virus tai diktaattori.

Kuitenkin juuri tällaisina epävarmuuden aikoina tulisi kääntyä tieteen ja tutkimustiedon puoleen. Muuten saatamme pian elää samankaltaisia aikoja kuin vuonna 2014 valmistuneessa Interstellar-elokuvassa. Se esittelee masentavan dystopian: ympäristökriisit kurittavat maapalloa ja ihmiskuntaa, mutta vallalla on tieteen- ja totuudenvastainen ajattelu. Ratkaisuja ei haeta tutkimukseen panostamalla, ja NASA:n ”muinaisia” avaruuslentojakin pidetään valeuutisina.

Olen taipuvainen ajattelemaan, että ihmiskunnan suurin ongelma on se, ettei tutkimustieto vaikuta tarpeeksi päätöksentekoon ja elämäntapaamme. Esimerkiksi siitä, millä tavoin ilmastonmuutosta ja luontokatoa voitaisiin hillitä, on jo tuhottoman paljon tietoa. Poliitikot eivät kuitenkaan toimi tarpeeksi nopeasti ja määrätietoisesti.

Juuri se saattaa olla yksi syy, miksi tiede ei näyttäydä ihmisten mielessä kovin muutosvoimaisena. Tietoa kerätyy, mutta mikään ei todella muutu.

Poliittisilla päättäjillä on suuri vastuu siitä, että tutkimustieto pääsee vaikuttamaan. Ensi keväänä Suomeen valitaankin taas uusi eduskunta.

GNOOMIT

JATKUVAA PILKKAAN KYLLÄSTYNEINÄ GNOOMIT OVAT PÄÄTTÄNEET SIVISTÄÄ ITSEÄÄN. JOKAISELLA GNOOMILLA TUNTUU OLEVAN KIRJA NENÄNSÄ EDESSÄ.

LUKUPIIREJÄ PERUSTETAAN.

TIETEET JA
TAITEET
KUKOISTAVAT.

ITSE ASIASSA
KAIKENLAISET
TEET.

KAIKKEA TÄTÄ LUUTTA
TIETOA VARTEN OLEMME
PÄÄTTÄNEET PERUSTAA
LUUDEN MUISTIORGANI-
SAATION.

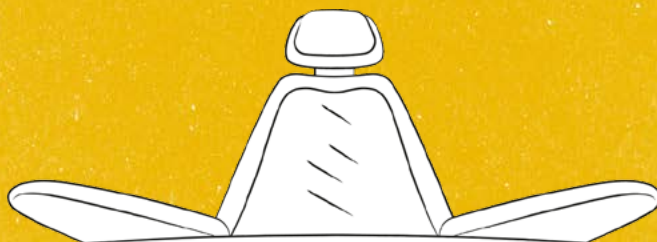

MIHIN SELLAISEN
ON TARKOITUS
RAKENTAA?

EI RAKENTAA,
VAAN KAIVAA!

VALTSUN TUOLISSA

Pohdintaa masennuslääkeskeptisyydestä

VIIME TALVENA ostin sveitsiläisen psykologi Michael Hengartnerin kirjan ”Evidence-biased Antidepressant Prescription” (Palgrave MacMillan, 2021), joka on 300-sivuinen akateemiseen tyyliin kirjoitettu paketti mielialalääkekritiikkiä.

Kirjoittaja on omalla tutkijanurallaan tehnyt monipuolisesti psykiatrian tutkimusta, mutta viimeiset viisi vuotta hänen julkaisuluettelonsa on alkanut painottua artikkeleihin, joissa pohditaan kriittiseen sävyyn mielialalääkkeiden tehoa, lääketutkimusten luotettavuutta, lääkehaittoja ja jopa niiden yhteyttä lasten itsemurhiin. Nyt tämä kirja kokoaa Hengartnerin pohdinnat yksiin kansiin.

Hengartnerin aloitusargumentti on se, että tiedelehdissä näyttää yhä esiintyvän erimielistä keskustelua mielialalääkkeiden hyöty-haittasuhteesta. Kirjansa alkupuolella hän käy pitkällisesti läpi tutkimusnäyttöä koskien mielialalääkkeiden tehoa yleisesti, eri diagnooseilla, eri ikäryhmillä, eri annostelukäytännöillä, eli lääkeaineilla, eri pituisissa tutkimuksissa. Tämän jälkeen käsitellään lääkkeiden mahdollisia haittavaikutuksia kuten seksuaalitoimintojen häiriöitä ja lopetusoireita.

Pääosin systemoituihin katsauksiin vedoten kirjoittaja summaa, että mielialalääkkeiden lyhytaikaiset hyödyt ovat niukasti lumelääkettä parempia, mutta pitkäaikainen hyöty voi olla epävarma ja riskit saattavat ylittää hyödyt.

Tämä linja on ratkaisevasti lääkekielteisempi kuin esimerkiksi Käypä hoito -suositusten asettama kotimainen hoitokäytäntö. Suomessa mielialalääkkeiden käyttäjien määrä on viimeaikaisten uutisotsikoiden perusteella puoli miljoonaa.

MONI TUTKIJA ON SKEPTINEN MASENNUSLÄÄKKEITÄ KOHTAAN

KIRJA KÄSITTELEE myös muita rinnakkaisia aiheita kuten näyttöön perustuvaa lääketiedettä, medikalisaatiotut-

kimusta, masennukseen liittyvää itsemurhariskiä, masennuksen mahdollista ylidiagnosointia, biologista psykiatria sekä serotoniinihypoteesia.

Hengartner on aivan äskettäin julkaissut artikkelin, jossa esitetään, että matalan serotoniinin yhteyttä masennukseen ei ole ainakaan toistaiseksi osoitettu (Moncrieff ym. 2022). Artikkelin sai mediassa paljon huomiota, mutta todellisuudessa lääketieteen yhteisö on jo pidempään nähnyt masennuksen sairautena, jota ei voi selittää yksinkertaisesti välittäjäaineilla.

Hengartner esittää kirjassaan, että ei ole ainoa tutkija, jolla on skeptistä asennetta masennuslääkkeisiin vaan yhtä lailla hänen kanssaan samasta laivasta löytyy akateemisesti julkaisseita nimiä kuten David Healy, Peter Gøtzsche, Irving Kirsch, Julie Zito, Joanna Moncrieff, Mark Horowitz, Klaus Munkholm, Janus Jakobsen, Sami Timimi, Melissa Raven, Jon Jureidini, John Ioannidis, Tom Bschor, John Read, James Davies, Giovanni Fava, Lisa Cosgrove, Allen Frances, Peter Breggin ja Joseph Glenmullen. Monet näistä ovat psykiatreja tai muilla tavoin psykiatrian tutkimuksessa ansiotuneita henkilöitä.

Suomesta löytyy myös alan sisäistä kritiikkiä mielialalääkkeitä kohtaan. Esimerkiksi Kaleva-lehdessä psykologian tohtori Jussi Valtonen, psykiatri Ben Furman, neuropsykologian dosentti Mira Karrasch ja lasten-/nuorisopsykiatri Janne Kurki kirjoittivat elokuussa 2021 vastinetarkoituksessa artikkelin ”Mielialalääkkeiden vieroitusoireista kärsii joka toinen”, jonka loppukaneetti on melko jyrkkä:

”Mielialalääkkeiden käyttöä olisi tärkeää arvioida myös Suomessa tuoreen tutkimusnäytön valossa. Tieteellisen tutkimuksen ja potilaiden kokemusten sivuuttaminen vaarantaa luottamuksen koko hoitojärjestelmään.”

Tästä kirjoittajaryhmästä Valtonen ja Karrasch ovat myös esittäneet Psykologi-ammattilehdessä vuonna

2017 moninäkökulmaista kritiikkiä mielialalääkkeitä kohtaan.

Viime vuonna Lääkärilehti julkaisi artikkelin koskien bentsodiatsepiineja, jossa myös sivulauseessa nostettiin masennuslääkkeiden lopetusoireet esille:

”Bentsodiatsepiinien - - lopetusoireet - - voivat olla hyvinkin kiusallisia. Kuitenkin myös SSRI- ja etenkin SNRI-lääkkeiden lopettamisissa ilmenee vähintään yhtä hankalia ja joskus pitempiä lopetusoireita.”

Artikkelin taustalla olevista kirjoittajista kaksi toimii psykiatrian yliopistoprofessoreina, mutta he eivät ole olleet laatimassa nykyisiä kotimaisia hoitosuosituksia.

ONNELLISUUSPILLEREIDEN TEHO PUDONNUT KOLMANNEKSEEN

OLEN AIEMMIN SUHTAUTUNUT melko tylsty kolesteroli-keptikoihin eli pääosin verisuonitautitutkimuksen ulkopuolelta tuleviin ihmisiin, jotka kyseenalaistavat kolesteroli-lääkkeiden hyödyt pääosin heikoilla argumenteilla. Nyt mielialalääkkeiden kohdalla kritiikki on maltillisempaa, karkeasti katsoen laadukkampaa ja tulee suuremmilta osin alan tutkijoilta.

Tässä tilanteessa on kiinnostavaa alan maallikkona seurata, mihin nykyinen mielialalääkkeitä koskeva keskustelu ajan mittaan etenee ja tullaanko jatkossa mahdollisesti luopumaan joistakin nykyisistä hoitokäytännöistä kriittisen kehityksen myötä.

Mikäli ilmiötä katsoo hieman ulkoapäin, lääketieteessä on melko laajasti eri hoitojen osalta otettu lievää takapakkia, kun hoidoille on alettu vaatia entistä vahvempaa tieteellistä tukea, ja laadukkaat tutkimukset ovat monissa tapauksissa osoittaneet hoidoilla pienemmän vaikutuksen kuin ensimmäisissä tutkimuksissa on alkujaan havaittu (ks. replikaatiokriisi ja medical reversal).

Lääkärilehden pääkirjoituksessa vuodelta 2012 itse asiassa mainitaankin lyhyesti, kuinka masennuslääkkeiden arvioitu teho oli laskenut tutkimusnäytön lisääntyttyä:

”Kun ensimmäiset tutkimukset toisen polven mielialalääkkeistä julkaistiin, uskottiin onnellisuuspillereiden olevan ratkaisu masennukseen. Jatkotutkimukset ovat pudottaneet tehon kolmannekseen. Ilmiö on tuttu muiltakin lääketieteen aloilta - - .”

Tietysti on syytä huomioida, että lääketutkimuksessa tulee kuukaudesta toiseen uutta tarkentavaa tietoa, joten voi olla, että mielialalääkkeitä koskevat epäselvyydet eivät lopulta ratkea pelkän nykynäyttöön perustuvan debatin kautta vaan aikanaan erimielisyydet saattavat rauhoittua, kun yhä kasvava tieteellinen näyttö onnistuu vastaamaan toistaiseksi epäselviin kysymyksiin nykyistä varmemmin.

VLADIMIR HEISKANEN

Kirjoittaja on hammaslääkäri, joka tunnetaan mm. ravitsemus- ja lääketieteellisiä pohdintoja sisältävää Valtsun terveysblogista (valtsuhealth.blogspot.com). Valtsun tuolissa -palsta päättyy.

Koira sotii nettitrolleja vastaan

VENÄJÄN HYÖKKÄYSSOTA UKRAINASSA on kiihdyttänyt informaatio sodankäyntiä myös sosiaalisessa mediassa. Venäjän nettitrollien harjoittaman disinformaation vastavoimaksi on kohonnut aktiivisesti toimiva kollektiivi, joka kutsuu itseään Nafoksi.

Nafon on lyhenne sanoista ”North Atlantic Fellas Organisation” eli vapaasti suomentaen ”Pohjois-Atlantin kundiliitto”. Nimi on leikkimielinen versio puolustusliitto Naton nimestä. Nafon toiminta perustuu pitkälti meemikuluttuuriin ja shitpostaukseen (shitposting) eli hyvin kärjistettyyn, ironiseen satiiriseen ja aggressiiviseen viestintään. Nafon on ottanut tunnuksen Shiba Inu -koirarodun, joka on tuttu mm. doge-meemeistä.

Nafon julkaisun tunnistaa meemeistä, joissa Ukrainan sodasta otettuihin valokuviiin on editoitu Shibasta muokattuja hahmoja pukeutuneena ukrainalaisiin sotilasasuihin tai joihinkin muihin. Meemeissä esiintyy usein yhdysvaltalaisvalmisteen Himars-raketinheitinjärjestelmä, jota Ukrainan asevoimat ovat hyödyntäneet taisteluissa Venäjän armeijaa vastaan.

Sosiaalisen median käyttäjät julkaisevat Venäjää pilkkaavia Nafon-meemejä erityisesti vastauksina Venäjämielisiin propagandajulkaisuihin. Näin Nafon pyrkii vaikeuttamaan näitä julkaisuja jakavien henkilöiden toimintaa sosiaalisessa mediassa.

Julkaisutoiminnan ohella Nafon on kerännyt rahaa Ukrainan tueksi. Nafon dogea ovat käyttäneet avatareinaan niin Ukrainan puolustusministeri Oleksi Reznikov kuin Viron pääministeri Kaja Kallas. Molemmat ovat kiittäneet Nafon toimista Venäjän propagandaa vastaan ja varainkeruusta Ukrainan hyväksi.

Defense of Ukraine @DefenceU · Aug 28

Ukraine government organization

We usually express gratitude to our international partners for the security assistance. But today we want to give a shout-out to a unique entity - North Atlantic Fellas Organization #NAFO.

Thanks for your fierce fight against kremlin's propaganda & trolls.

We salute you, fellas!

Quo vadis, Skepsis?

”Mihin menet, Skepsis?” Pauli Ohukainen kysyi itseltään, ja vastasi: ”Et mihinkään.” Hän sai tarpeekseen yhdistyksestä. Skeptikon haastattelussa hän kertoo miksi. Ohukainen esittää Skepsistä kohtaan kovaa kritiikkiä, mutta painottaa, että kyseessä on positiivinen kannustus ryhtiliikkeeseen.

RISTO K. JÄRVINEN

PAULI OHUKAINEN on yksi tunnetuimmista ja kiiteyimmistä kriittisen ajattelun puolestapuhujista ja edistäjistä. Tällä hetkellä hän tutkii päivätyökseen kuluttajille suunnattua terveysteknologiaa.

”Aikaisempi taustani on akateemisessa maailmassa, missä työskentelin ensin aorttaläpän ahtauman sekä sydämen vajaatoiminnan molekyylibiologisen tutkimuksen parissa, kunnes väitellyäni tohtoriksi kouluttauduin uudelleen kardiometabolisten sairauksien systeemiepidemiologiksi.”

Tutkimustyön ohella Ohukainen on tehnyt paljon tiedeviestintää ja kriittisen ajattelun popularisointia, mistä hän on mm. saanut Oulun yliopiston myöntämän pal-

kinnon sekä kahteen otteeseen maininnan lääketieteen ”Top-100 tärkeimmät vaikuttajat” -listalla (Mediuutiset).

”Pidän myös pienyrittäjänä luentoja ja koulutuksia kriittisestä ajattelusta sekä tiedeviestinnästä.”

YKSI SEURATUIMMISTA SOMETTAJISTA

OHUKAISEN RUTKASTI KIITOSTA KERÄNNYT ”Tervettä skeptisyyttä” -blogi syntyi kesällä 2015 pitkäjäsen harkinnan ja kypsytelyn tuloksena.

”Siihen mennessä olin ollut jo pitkään hyvin kiinnostunut kriittisestä ajattelusta, mutta minulla oli myös

työni puolesta siihen erityinen näkökulma nimenomaan terveystiedon puolella. Olin useamman vuoden ajan osallistunut keskusteluun nettifoorumeilla ja kirjoittanut vieraskirjoituksia muiden blogeihin. Sitä kautta olin saanut tutustua blogimaailman vaikuttajiin, jotka rohkaisivat minua aloittamaan omani.”

Blogi toimi aluksi omalla nettisivullaan (tervetta-skeptisyutta.net), mutta alusta pitäen sen kiinteä markkinointi- ja interaktiokanava oli saman brändin Facebook-sivu. Sivun alkoi kerätä tasaisesti uusia seuraajia, ja lopulta huomiota myös perinteisessä mediassa. Vuoden 2020 paikkeilla sivulla oli 20 000 seuraajaa, ja tuossa vaiheessa Facebook oli vakiintunut ”Tervettä skeptisyyttä” -brändin tärkeimmäksi – jopa ainoaksi – kanavaksi.

”Huomasin, etteivät pidemmät blogikirjoitukset vettä enää lukijoita, ja huomasin myös itsessäni saman; toisten ihmisten blogien lueskelu ei enää kiinnostanut. Sisällöt siirtyivät Facebook-postauksiin, joskin siinä mitataavassa ne olivat vielä melko tuhteja tekstipaketteja. En kuitenkaan antanut sen häiritä, koska kiinnostunutta yleisöä selkeästi riitti, enkä ole koskaan halunnut tinkiä tietyistä viestinnän periaatteista, joista aiheiden käsittelyn huolellisuus on yksi keskeisimmistä.”

Ohukainen on myös aina pitänyt kommentoijien kanssa keskustelemista ensiarvoisen tärkeänä, minkä vuoksi hän ei ole lähtenyt hakemaan markkinaehtoisesti maksimaalista yleisöä monien somealustojen yhtäaikaisella käytöllä. Ajankäytön rajallisuus takaa sen, ettei yhtäaikainen keskustelu monella alustalla ole mahdollista, joten hän on päättänyt fokusoida kanavia levikin kustannuksella.

”Kesällä 2020 päätin kokeilla Instagramia, ja hyvin nopeasti totesin sen olevan itselleni varsin luonteva somekanava. IG:n visuaalinen ilme mahdollistaa monimutkaistenkin asioiden avaamisen kuvien avulla, ja erityisesti tarinoissa hyödynnettävät vaihtuvat kuvat tarjoavat erinomaisen keinon käsitellä mm. tilastomatematiikan ja muiden kompleksisten aiheiden suhteellisen syvällisiäkin nyansseja selkeällä tavalla.”

Myös suosittu meemikulttuuri tarjoaa mahdollisuuden keventää tunnelmaa ja tehdä kriittisestä ajattelusta myös hauskaa ja viihdyttävää. Ohukainen kokeili erilaisia sisältöjä, ja hyvin nopeasti huomasi niiden keräävän suurta huomiota. Loppuvuodesta 2020 päätään nostava koronamisinformaatio ja salaliittoteoriat räjäyttivät myös kriittisen ajattelun ja faktantarkastuksen kysynnän pilviin. Ohukainen alkoi käydä säännöllisesti läpi seuraajiansa hänelle lähettämiä kysymyksiä kirjavista korona-aiheista, ja IG-sivun sekä samalla koko ”Tervettä skeptisyyttä” -brändin uusi ilme alkoi nopeasti vakiintua.

”Tätä marraskuun puolivälissä kirjoittaessani sivulla on himpun vajaa 40 000 seuraajaa, eli kaksinkertainen määrä Facebook-sivuuni nähden. Kun tähän yhdistetään julkisen Facebook-sivun pyörittämisen tekniset hankaluudet itse alustan puolesta, on Facebook lopulta jäänyt kokonaan pois käytöstä. IG on hieman mittaustavasta riippuen Suomen toiseksi tai kolmanneksi suosituin some, ja

ikäprofiililtaan selkeästi esimerkiksi Facebookia nuorempi. Oma kokemukseni on myös se, että yleisen käyttäytymisetiketin ja -kulttuurin puolesta IG on miellyttävämpi paikka. Toistaiseksi olen siis viihtynyt IG:n parissa sen verran hyvin, ettei muita alustoja ole tarvinnut harkita.”

SKEPSIS SAI ALUKSI INNOSTUMAAN

SKEPSIS ON OLLUT Ohukaiselle hyvin tuttu jo 1990-luvulta saakka. Joskus lapsuudessaan / nuoruudessaan hän oli kovin innoissaan silloin pinnalla olleista populaarikulttuurin huuhaa-aiheista, kuten ufot ja paranormaalit ilmiöt (iso kiitos ”Salaiset Kansiot” -televisiosarjalle). Skepsis näyttäytyi tuolloin ilonpilaajien kerhona, joka pilasi jännittävät tarinat ikävillä faktoillaan. Toisaalta Ohukainen on aina ollut äärimmäisen kiinnostunut tieteestä ja tieteellisestä tutkimuksesta, minkä edustajana Skepsis myös kunnostautui, ja mitä puolta hän osasi jo tuolloin arvostaa.

”Osallistuin ensimmäisen kerran Skepsiksen tilaisuuteen Oulussa joskus vuoden 2005-2006 paikkeilla. Kaupunginkirjastossa järjestettiin luentotilaisuus, jonka aiheena oli uskontojen tieteellinen tutkimus. Sillä oli varsin merkittävä vaikutus ajatteluuni. Sain tilaisuudesta kipinän penkoa mm. kognitiivisen uskontotieteen kirjallisuutta aina yliopiston kirjastoa myöten. Tätä kautta opin valtavasti kognitiotieteistä, psykologisista vinoumista ja muista kriittisen ajattelun kulmakivistä.”

Skepsiksen jäsen Ohukaisesta tuli Oulun kirjamesuilla 2010-luvun paikkeilla, kun hän törmäsi seurauksen ständillä vaikuttaneeseen Mikko Repkaan. He kävivät kiinnostavia keskusteluita, ja Ohukainen sai Skepsiksestä varsin hyvän vaikutelman. Myöhemmin hän kävi Repkan kanssa Oulussa paikallisen lukion filosofian tunnilla puhumassa modernista tieteellisestä skeptisismistä. He olivat myös yhdessä sanomalehti Kalevan haastateltavina Skepsiksen edustajina.

Tämäkin ajoittui 2010-luvun taitteeseen, jolloin julki-suudessa elettiin karppausbuumia. Sen vanavedessä nousi kolesterolidenialismi, mistä Ohukainen myös kirjoitti Skeptikko-lehteen 4/2012 artikkelin ”Myytti kolesterolimyytistä”. Kalevan haastattelussa ja muissa Ohukainen ja Repka kertoivat mm. siitä, miten aito skeptisyys eroaa pseudoskeptisyydestä, jota tuolloin edusti itseään ”kolesteroliskeptikoiksi” tituleerannut liike.

”Muistelen siis lämmöllä noita aikoja, jolloin Skepsiksen toiminta oli paikallisjaostoja myöten aktiivista ja yhteiskunnallisesti näkyvää.”

Joskus 2015-2017 paikkeilla Ohukainen toimi myös Skepsiksen Facebook-sivun moderaattorina. Alkuvaiheessa hän pyrki olemaan myös ryhmässä aktiivinen keskustelija. Pian kuitenkin hänen omat Facebook-sivunsa kasvoivat niin suureksi, että siellä riitti meroitaa aivan tarpeeksi, joten Skepsiksen ryhmä oli jätettävä.

Vuoden 2018 maaliskuussa Ohukainen pääsi luennomaan Skepsiksen tilaisuuteen Tieteiden talolle Helsinkiin.

”Korona-aikaan, kun koko yhteiskunta oli ennennäkemättömän huuhaamyrskyn kourissa, Skepsistä ei näkynyt missään”, Pauli Ohukainen ihmettelee.

Hän puhui aiheesta ”Kriittisen terveysajattelun 10 sääntöä”, josta julkaistiin hänen kirjoittamansa samanniminen artikkeli Skeptikossa 2/2018.

Tuon jälkeen hän sai kutsun Skepsiksen tieteellisen neuvottelukunnan jäseneksi, mistä oli hyvinkin innoissaan, koska tiesi, että neuvottelukunnassa oli ennen häntä ollut Esko Valtaojan kaltaisia häntä itseäänkin inspiroineita jättiläisiä.

”Koko neuvottelukunnan jäsenenä olemisen aikana en kuitenkaan ole saanut yhtään ainoaa positiota koskevaa viestiä niin Skepsiksen sisältä kuin ulkoakaan. Jäsenyyteni ei siis ole näkynyt tai tuntunut yhtään millään tavalla.”

PALJON HYVÄÄ TYÖTÄ MAAILMALLA

OHUKAINEN ON OLLUT KIINNOSTUNUT myös Skepsiksen sisarusorganisaatioiden toiminnasta muissa maissa. Väitöksensä jälkeen hänelle myönnettiin henkilökohtainen apuraha, jonka turvin hän pääsi käymään muutamaa otteeseen vierailevana tutkijana Australiassa vuosina 2017-2019. Adelaidessa hän kävi tutustumassa paikallisen ”Adelaide Skeptics” -ryhmän toimintaan. Käytännössä kyseessä oli vain ”Skeptics in a Pub” -tyyppinen kokoontuminen, missä samanhenkiset ihmiset kävivät ravintolassa syömässä ilman sen kummempaa ohjelmaa.

”Tapasin siellä muutamia kiinnostavia tyyppejä, mutta myös varsin erikoisia persoonia – ilmeisen universaali ilmiö näissä piireissä.”

Adelaiden järjestön riveissä vaikutti myös heidän oma ”Esko Valtaojansa”, farmakologian tutkija tri. Ian Musgrave, joka oli suosittu vakiokomentaattori mediassa. Häntä Ohukainen ei valitettavasti päässyt tapaamaan aikataulujen vuoksi, mutta useampiakin sähköposteja vaihdettiin.

Melbournessa skeptikoiden ryhmä oli huomattavasti aktiivisempi, ja he järjestivät paikallisissa ravintoloissa luentoja. Ohukainen osallistui niihin itse, mutta tutustuttuaan ihmisiin hän sai myös kunnian pitää heille luennon. Aiheeksi valikoitui tuossa vaiheessa hänelle erityisen tuttu kolesterolitutkimus.

”Kiinnostavaa kyllä, kolesteroliskeptisyys ei ollut aussiskeptikoille kovinkaan tuttu aihe, mutta he kokivat sen hyvin mielenkiintoisena. Sainkin luennostani kovasti kiitosta, ja paikalliset kutsuivat minut monesti sen jälkeenkin illanviettoihin. Saman jengin mukana pääsin myös kuulemaan kiistanalaisesta meemiteoriasta tutun Susan Blackmoren luentoja ja tapaamaan hänet seuralla illallisella henkilökohtaisesti. Suomalainen vierailija oli näissä tapahtumissa varsin erikoinen nähtävyys, ja voin vain toivoa edustaneeni maatani ja kotimaista kriittistä ajattelua edukseni.”

Ohikulkumatkoillaan Ohukainen oli myös yhteyksissä Hong Kong Skeptics -järjestöön. Eräs sovittu livetapaaminen heidän kanssaan jouduttiin perumaan, mutta asiaan palattiin myöhemmin etäyhteyksillä. Paikallinen järjestö oli hyvin aktiivinen kiinalaisen perinlääkinnän julkisessa kritisoinnissa ja mukana oli monia lääkäreitä.

”Maailmalta kerätyt kokemukset osoittivat inspiroivasti sen, että kriittisen ajattelun järjestöt todella voivat tehdä paljon hyvää työtä koko yhteiskunnan eteen. Samaan aikaan kotimaassa hiipuva Skepsis oli kansainvälisiin verkkeihin nähden jo tuolloin aika vaisu tapaus.”

SKEPSIS NÄIVETTYI JA RAPISTUI

VUODEN 2021 LOPULLA tapahtui kamelin selän katkeaminen. Ohukainen törmäsi Skeptikko-lehdessä artikkeliin, joka sisälsi hänen mielestään monia ongelmallisia kohtia. Hetken ajan hän harkitsi vastauksen tarjoamista lehteen.

”Pian kuitenkin totesin, että vastauksen kirjoittaminen olisi täydellistä ajan haaskausta, koska ajattelin, ettei lehteä enää kukaan lue, ja vaikka lukisikin, sillä ei ole minäkäänlaista merkitystä laajemman yhteiskunnan kannalta. Samassa hetkessä tulin tietoiseksi isosta joukosta ajatuksia, jotka olivat kypsyneet mielessäni pitkään. Olin pidemmän aikaa ajatellut jäsenmaksuni menevän lopulta hyvään tarkoitukseen, kunnes huomasin, etten enää tienänyt, mikä se tarkoitus oli, ja päätin erota järjestöstä.”

Vuosien aikana Ohukainen oli alkanut kiinnittää yhä enemmän huomiota siihen, ettei Skepsis ollut saanut pitkään aikaan yhtään mitään merkittävää aikaiseksi. Oikeastaan tilanne oli vielä pahempi, koska neutraalin näkymättömyyden sijaan seuralla imago oli muuttunut selkeästi negatiivisemmaksi.

Skepsis on ollut joskus varteenotettava brändi, johon on liittynyt monenlaisia mielikuvia, mutta Ohukainen arvelee, että monet niistä ovat olleet positiivisia. Esimerkiksi jos mediassa on mainittu Skepsis, sen yhteydessä on tarkennettu, että kyse on kriittisen ja tieteellisen ajattelun edistämiseen keskittyneestä järjestöstä, ja tähän on assosioitunut monia arvostettuja tiedeviestijöitä.

Vanhan viisauden mukaan brändi on se, ”mitä ihmiset sanovat, kun et ole itse huoneessa”. Nuo puheet olivat ehkä joskus positiivisia, mutta Ohukainen oli alkanut kiinnittää huomiota siihen, että ne muuttuivat vuosien varrella yhä huonompaan suuntaan. Brändi vaatii jatkuvaa ylläpitoa, päivittymistä ja vahvistamista. Kun tämä unohtuu, brändi heikkenee ja rapistuu. Sen myötä seura ei vedä puoleensa uusia, innokkaita ja innovatiivisia ihmisiä, mikä edelleen lisää älyllistä näivettymistä ja köyhtymistä.

”Tällainen köyhtyminen näkyy monessa asiassa aina julkisivusta sisältöjen kirjon kapeuteen sekä jämähänteisyyteen. Seuran julkisivuna toimivat nettisivut ovat kuin 90-luvulta, ja tuovat mieleen jotain, mikä avautuu Netscapella Altavista-haun jälkeen. Toki omat blogisivunikin ovat jo ikivanhan näköiset, mutta puolustaudun olevani vai yksi ihminen. Kännykällä tai tabletilla selatessa on totuttu jo viimeisen 20 vuoden aikana varsin erilaisiin näkyymiin.”

Ohukaisen mukaan tämä voisi sinällään olla vielä ihan oookoo, jos seura eläisi aikansa mukana kaikkialla muualla, missä myös ihmisiä on. Näin ei kuitenkaan ole, vaan Skepsis suorastaan loistaa poissaolollaan.

”Missä on esimerkiksi ’modernin julkisen torin,’ eli myös ’eliitin someksi’ tituleeratun keskustelualusta Twitterin Skepsis-tili? Twitterissä käydään tärkeitä yhteiskunnallisia keskusteluja laajalla spektrillä, ja se olisi täydellinen paikka kerätä huomiota kriittisen ajattelun edistämisen puolesta. Eipä näy”, Ohukainen sanoo.

”Entä missä on Skepsiksen tili lähes kolmen miljoonan suomalaisen käyttämässä Instagramissa? Missä ovat Tiktokkaavat skeptikot keräämässä nuoria tieteellisen ajattelun äärelle? Missä on Skepsiksen podcast, jossa keskustellaan ajankohtaisista aiheista Suomen johtavien asiantuntijoiden kanssa? Mistä voi tilata Skepsiksen uutiskirjeen sähköpostiin? Ketkä Skepsiksen jäsenet ovat profiloituneet paremman ajattelun puolestapuhujiksi, joilta pyydetään kannanottoja mediassa? Jos heitä on olemassa, enkä vain ole itse huomannut, korjaan näkemyksiäni uuden tiedon myötä. Uskallan kuitenkin väittää, etten ole suinkaan ainoa, joka näitä asioita kysyy.”

SKEPSIKSEN PALKINNOT EIVÄT KIINNOSTA KETÄÄN

ON SELVÄÄ, että minkä tahansa organisaation pitää perustella olemassaolonsa. Sen tulee olla tietoinen siitä,

mitä arvoa se tuo paitsi jäsenilleen, myös ympäröivälle yhteiskunnalle.

”Sehän olisi ihan oookoo, jos seura tekisi strategisen linjauksen tuottaa sisältöä ainoastaan sisäisesti. Skepsis on kuitenkin perinteisesti pyrkinyt toteuttamaan tarkoitustaan julkisesti mm. Huuhaa- ja Sokrates-palkintojen sekä yleisöluentojen kautta. Tämä julkinen toiminta on nyt hiipunut näkymättömiin. Yhdistettynä somenäkyttömyyteen Skepsiksestä on tullut juuri sellainen sisäänpäin kääntynyt selkään taputtelijoiden kerho, mistä kriitikot ovat vuosien saatossa sitä syyttäneet.”

Ohukainen huomasi jo vuosia sitten, että Skepsiksen koko julkisivu koostui käytännössä Facebookin keskusteluryhmästä, joka oli kaikille avoin, ja keskustelun taso oli sen mukainen. Julkisuudessa ei yleensä ole merkitystä sillä, miten asiat ovat, vaan sillä, miltä ne näyttävät. Sillä ei ole mitään merkitystä, että ylläpito säännöllisesti muistuttaa ryhmässä olevan kaikenlaisia ihmisiä, koska iso osa sivustakatsojista vain nopealla vilkaisulla tuomitsee ryhmän ja samalla koko seuran.

”Käytännön esimerkki brändin näivettymisestä ja sen vaikutuksista omaan toimintaani on se, että vuosien ajan kuulin mm. Huuhaa-palkintojen yhteydessä valituksia siitä, että mitä väliä tuollaisilla palkinnoilla on. Minun oli helppo puolustaa palkintoja vielä silloin, kun uskoin Skepsiksen tekevän sentään jotain oikein. Pikkuhiljaa toiminnan muuttuessa yhä epärelevantimmäksi, aloin huomata näkeväni kritiikissä pointtia. ’Noiden pellejen palkinnot ei kiinnosta ketään’ alkoi kuulostaa helposti allekirjoitettavalta faktalta, koska eihän ne ketään enää kiinnosta.”

Jos palkintojen tarkoitus on osoittaa joko kritiikkiä tai kiitosta, niiden myöntäjän julkinen arvostus on kaikki kaikessa. Ohukaisen mukaan on aivan eri asia saada tasavallan presidentin kuin paikallisen Esson baarin peränurkan Maaailmanparantajien Kerhon tunnustus. Palkinnon myöntäjän on siis osoitettava olevansa relevantti toimija, jonka mielipiteillä on painoarvoa.

”Tämä taas ei tapahdu sillä, että julistetaan itselleen olevansa kriittisen ajattelun edistäjien kerho ja taputellaan ringissä toisia selkään, vaan tuo meriitti pitää ansaita myös ulkopuolisten silmissä. Tämä tehdään olemalla näkyvä tekijä ja asiansa varteenotettava edistäjä, mihin joku neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lappu (tosin pidän kyllä itse suurta osaa Skeptikko-lehden artikkeleista kiinnostavana ja laadukkaina) ja pari YouTube-luento ei enää vuonna 2022 alkuunkaan riitä. Modernissa informaatioympäristössä on niin paljon meteliä, ettei siellä kuiskimalla pärjää.”

Tämä ei ole argumentti sen puolesta, että laadun rimaa pitäisi laskea tai kerätä huomiota provokaatioilla – saati riihikuivalla rahalla. Ohukainen on itse varsin kiitollinen siitä, että on onnistunut löytämään oman yleisönsä tinkimättä lainkaan substanssisisällön laadusta.

”Olen varma, että vaikeillekin asioille on olemassa suuri yleisö, kunhan asiansa saa paketoitua oikein.”

KORONA TAPPOI SKEPSIKSEN LOPULLISESTI?

OHUKAINEN OLI valtavan pettynyt siihen, ettei Huhuha-palkintoa viime vuonna jaettu lainkaan, kun sille olisi koronadisinformaation myötä ollut enemmän ansioituneita vastaanottajia kuin koskaan. Samaan aikaan, kun koko yhteiskunta oli ennennäkemättömän huuhaamyrskyen kourissa, Skepsiksellä oli koko olemassaolonsa tärkein tilaisuus todistaa tarpeellisuutensa. Skepsistä ei näkynyt missään.

”Minun on mahdotonta liioitella sitä, miten syvästi pettynyt olin Skepsiksen toimintaan nimenomaan koronan myötä. Voisin ottaa entisenä aktiivijäsenenä myös osan vastuusta omalle kontolleni, mutta koska olin jo hyvää vauhtia erkaantunut melko kauas Skepsiksestä ennen koronaa ja minulla oli omien sivujeni pyörittämisessä täysi työ, en myöskään koskaan kokenut itse tarvetta lähteä piiskaamaan minua suurempaa seuraa tekemään sitä, mikä sen tarkoitus olisi. Ajattelin seurasta löytyvän ihmisiä, joilla olisi siihen paljon minua paremmat valmiudet ja toisaalta motivaatiokin. Luulin väärin”, Ohukainen sanoo.

”Korona-aika kiillotti kristallinkirkaaksi valtavan yhteiskunnallisen tarpeen sille, minkä eteen Skepsis on julkaulusutun tavoitteensa mukaan tehnyt töitä koko olemassaolonsa ajan. Kohtalo kutsui vuosikymmenten jälkeen tarttumaan toimeen hädän hetkellä, ja mitä tekee Skepsis? Kaivaa itselleen poteron, minne käpertyy kuolemaan. Olivatko Skepsiksen kriitikot sittenkin oikeassa kaikki nämä vuodet – turhia pellejä koko sakkii? On ihan ymmärrettävää, ettei pellejen myöntämät palkinnot kiinnosta ketään.”

Nyt, koronan jälkeen, näyttää siltä kuin korona olisi tappanut Skepsiksen lopullisesti. Yhdistys pysyy edelleenkin poterossa, vaikka muu Suomi ja maailma on hiljalleen avautunut kohti normaalia elämää. Esimerkiksi Hengen ja tiedon messut tekivät paluun koronan jälkeen, mutta perinteisesti mukana ollut Skepsis pysyi pois. Tieteiden talo Helsingissä on taas avautunut remontin jälkeen, mutta Skepsis ei järjestä siellä perinteisiä luentotilaisuuksiaan tänäkään syksynä.

”Korona on enää naurettava tekosyy. Siitä ei päästä koskaan täysin eroon, mutta sen kanssa on opittu elämään jo pitkään. Monenlaiset tapahtumat ja tilaisuudet osataan järjestää etänä ja liveinäkin on nähty jo tapahtumia täysin samalla tavalla kuin ennen koronaa.”

VIESTINNÄLLINEN ITSEMURHA

MISTÄ Skepsiksen rappio johtuu?

Ulkopuolisena Ohukainen voi vain arvailla syitä. Jos jotain pitäisi veikata, hän johtaisi syytöksi jonnekin vuosien taakse, sosiaalisen median nousun aikakaudelle, missä seura ehkäpä huomaamattaan putosi yhteiskunnallisen kehityksen junasta. Mitä kauemmin perässä on pi-

tänyt hiihtää, sitä vaikeampaa on enää päästä uudelleen kyytiin.

Sosiaalisen median myötä on nähty monenlaisia yhteiskunnallisen kehityksen rinnakkaisia trendejä, mistä monet ovat ehkä johtaneet seuran nykyiseen tilaan. Ensinnäkin on nähty asiantuntijuuden ja henkilöbrändäyksen murros, missä kaikenkarvaiset ihmiset ovat pelkän nettiyhteyden voimin saaneet kasvatettua ajatuksilleen suuria seuraajamääriä – niin hyvässä kuin pahassakin.

”Kuulun varmasti itsekin näihin kaikenkarvaisiin säveltäjiin. Kun on mahdollisuus toimia itsenäisesti, miksi affilioitua johonkin organisaatioon, ellei tuo organisaatio ole selkeästi omaa brändiä voimistava tekijä? Tässä vaiheessa Skepsiksen olisi pitänyt näkyvästi profiloitua taitavien ajattelijoiden seurana, johon kuuluminen on kunnia, ja jopa etuoikeus. Jos seuran ei liity tällaista vetoa, potentiaalisesti hyvinkin joukkoon sopivat ihmiset pärjäävät mieluummin yksin. Seuran kohtaloksi jää kuivua uuden veren puutteeseen.”

Toiseksi samaan aikaan on seurannut informaatioympäristön muutos, missä asiantuntijuuden ohella informaation kuluttamisen keinot ovat muuttuneet. Lehtiartikkelit ja luennot tavoittavat kyllä joitakin ihmisiä, mutta valtava joukko kaipaisi samaa sisältöä heille mieluisimmalla tavalla. Se voi olla visuaalisesti esteettisiä kuvia tai hauskoja videoita. Kun yleisö on kirjavaa, ja heillä on kirjavat tavat kuluttaa sisältöä, on seuran mukauduttava siihen – ei päinvastoin.

Ohukaisen mukaan on viestinnällinen itsemurha pitää itsepintaisesti kiinni ikivanhoista keinoista ”kun näin on aina tehty”, vaikka yhteiskunta ympärillä muuttuu vauhdilla. Toisaalta jos se on ollut tarkoitus, tällainen tuskallisen hidas itsemurha näyttää Skepsiksen osalta toimineen varsin mainiosti.

SKEPSIKSELLÄ EI ENÄÄ MITÄÄN YHTEISKUNNALLISTA MERKITYSTÄ

OHUKAINEN ON LISÄKSI hahmottanut jonkinlaista skeptisyyden murrosta, minkä eteen Skepsis ei myöskään ole laittanut tikkua ristiin. Laajempi väestö on vuosi vuodelta paremmin perillä mm. lähdekriitistä ja tieteen merkityksestä. Tämä nostaa rimaa myös kriittisen ajattelun suhteen. Enää ei riitä sanoa, että asiasta pitää olla tieteellistä näyttöä, koska joka ikisen väitteen tueksi voi jo kaivaa jonkun tutkimusviitteen. Alkaa olla huomattavasti tärkeämpää pureutua syvemmälle, ja perustella, miksi tutkimusviitteet A-C ovat luotettavampi lähde kuin viitteet D-F.

”Ihmisiä ei voisi vähempää kiinnostaa suomalaisten piipertäjien 20 000 euron palkinto paranormaaleista kyvyistä, jos samaan aikaan sosiaalisessa mediassa liikkuu jenkkiäisen rokotevastustajamiljonääri Steve Kirschin miljoonan taalan haaste todistaa väittelyssä, että rokotteet toimivat.”

Skeptisyyden murrokseen kuuluu myös edellisten Yhdysvaltain presidentinvaalien alla yleistynyt faktantarkastustoiminta. Pitkän linjan toimija Snopes.com sai rinnalleen monia vastaavia, kuten PolitiFact ja FactChecker, jotka ovat myös kunnostautuneet koronamisinformaatioväitteiden kumoamisessa. Suomessakin toimii Faktabaari. Samanlaista toimintaa on yritetty leipoa sisään myös sosiaalisen median alustoihin vaihtelevalla menestyksellä. Tässäkin olisi yksi monista aloista, jotka ovat nimenomaan Skepsiksen ydinosaamisaluetta, mutta seura on kaikessa hiljaisuudessa luovuttanut nämäkin tehtävät muille. Ohukaisen mielestä Skepsiksen nettisivulle sopisi täydellisesti blogityyppinen faktantarkastusosio, joka päivittyisi reaaliajassa uutisvirran poimintojen mukana. Päivitysten jakaminen sosiaaliseen mediaan toisi valtavasti yleisöä tärkeän aiheen äärelle.

”Nämä ovat esimerkkejä siitä kehityksen kelkasta, missä Skepsis ei ole ollut mukana millään tavalla. Siksi koko seuralla ei ole enää mitään yhteiskunnallista merkitystä. Olisiko henkinen lama seurausta merkityksettömyyden kokemuksesta?”

Kuten edellä todettiin, jokaisen organisaation tulee perustella olemassaolonsa ja ansaita paikkansa edistämässä asian tärkeänä toimijana. Nyt on Ohukaisen mukaan käynyt niin, että aivan muut yhteiskunnalliset tahot ovat ottaneet Skepsiksen tehtävät hoidettavakseen.

”Jos Skepsis katoaisi kokonaan, juuri kukaan ei huomaisi mitään. Kriittinen ajattelu ei katoaisi mihinkään, koska se ei ole tarvinnut Skepsistä enää pitkiin aikoihin. Voitaisiin jopa sanoa, että kriittinen ajattelu elää melkoista nousukautta, eikä Skepsis voi ottaa siitä minkäänlaista kunniaa itselleen.”

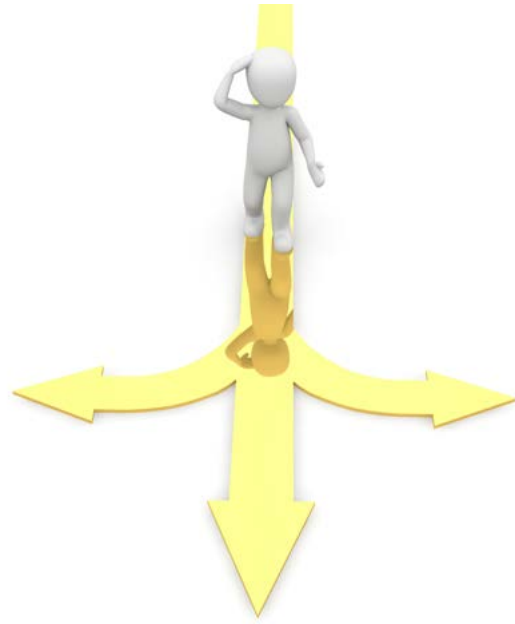
Aiheessa on vielä yksi näkökulma, mikä pureutuu ikivanhoihin kunnian, rohkeuden ja uhrautumisen teemoihin. Koronavuosien disinformaatioisodan eturintaman juoksuhaudoissa meno on ollut paikoin henkisesti todella raskasta. Ohukainen kertoo itsekkin saaneensa tappouhkausten, josta hän on tehnyt rikosilmoituksen.

”Salaliittoteorioista ja rokotteista puhuttaessa sosiaalisen median kanavien yksityisviestilaatikot täyttyvät vihapostista. Itse olen vieläpä selvinnyt suhteellisen vähällä, kun osa tärkeistäkin vaikuttajista on uupunut täysin ja joutunut lopettamaan tiedeviestinnän käytännössä kokonaan. Monet julkisesti tieteen puolella taistelevat ihmiset laittavat peliin hyvin paljon itsestään, ja tekevät sen käytännössä pelkästään rakkaudesta lajiin. Miltä tuntuisi, jos Maanpuolustuskoulutusyhdistys uhoaisi rauhan aikana olevansa maanpuolustuksen asialla, mutta sodan tullen järjestö pakenisi maasta? Niin etu- kuin kotirintamallakin olisi varmasti melko hankala raapia kasaan minkäänlaista arvostusta tällaista toimintaa kohtaan.”

PELI ON SIIS JO PELATTU – VAI ONKO?

JOTAIN PITÄISI TEHDÄ JA PIAN. Mutta mitä?

”Suoraan, mutta kaikella rakkaudella, sanottuna:

Ohukainen kehottaa Skepsistä menemään rohkeammin uusille apajille. ”Kriittinen ajattelu ei ole sidonasta minkään tietyn alan substanssiin, vaan sitä voidaan soveltaa hyvin laajalti.”

Skepsiksen osalta peli alkaa olla ainakin nykyisessä muodossaan pelattu. Viimeinen sammuttaa valot ja voi heittää vielä vaikka tulitikun perään. Raunioille voi sitten rakentaa jotain parempaa, jos joku jaksaa.”

Ohukainen myöntää, että provosoi, mutta vain vähän. Entisenä innokkaana skepsisläisenä hän jaksaa silti elättää pienempientä toivonkipinää. Se kuitenkin vaatii valtavasti töitä, mikä edelleen vaatii innokkaita tekijöitä, mikä edelleen vaatisi sen, että seuran imago on kunnossa.

”Törmäämme siis muna-kana-ongelmaan, jonka ainaksi ratkaisuksi näen, että seuran nykyisten jäsenten on kaivettava itsensä sieltä poteroista itkemästä, käärittävä hihat, ja tehtävä seurasta jälleen vetovoimainen. Uusien jäsenten into voisi hyvässä opastuksessa kanavoitua seuran uuteen kukoistukseen.”

Tällaiseen piristymiseen ei Ohukaisen mukaan ikävä kyllä ole oikoteitä, vaan se vaatii ennenakemätöntä aktiivisuutta. Nettisivut ja julkisivu pitää päivittää tähän päivään, sosiaalinen media pitää ottaa haltuun ja tuottaa sinne valtavat määrät sisältöä, jonka suuri yleisö kokee arvokkaaksi jne. Ihmisten luottamus pitää ansaita uudelleen, eikä se tapahdu hetkessä.

”Skepsis tarvitsee aktiiveja, mutta he ovat siellä, missä Skepsis ei – sosiaalisessa mediassa. Jos ihmisiä ei löydy, kyse on sataprosenttisesti Skepsiksen ongelmasta, eikä kenenkään muun.”

Ohukaisen ulkopuolisena saama vaikutelma on, että Skepsis katsoo jäsenasiaa vanhan kunnan katulamppuesimerkin tavoin: etsitään pudonneita avaimia valokeilasta, koska siinä näkee parhaiten. Toisin sanoen, kun on löy-

Skepsis sai hetkeksi huomiota, kun Puoli seitsemän -ohjelma teki jutun Skeptikon päätoimittajan kokeilusta toimia puhelinennustajana. Juttuun jopa viitattiin Ylen pääuutisissa syyskuussa. ”Normaalisti Skepsis suorastaan loistaa poissaolollaan kaikkialta”, Ohukainen sanoo.

detty joku oma mukavuusalue, pysytään siinä ja ihmetelään, kun ihmisiä ei näy.

”Ratkaisu voisi olla siinä, että katsotaan asiaa laajemmin ja mennään rohkeammin uusille apajille. Kriittinen ajattelu ei tunnetusti ole sidonnaista minkään tietyn alan substanssiin, vaan sitä voidaan soveltaa hyvin laajalti.”

Ohukainen antaa esimerkin.

”Tätä kirjoittaessani ”Tervettä skeptisyyttä” IG-tilillä on tasan 39421 seuraajaa. Heistä 76,3 % on ilmoittanut sukupuolekseen naisen. Koko seuraajamäärän ikäjakaumasta 44,2 % sattuu välille 25-34 v. ja ylivoimainen asuinpaikkojen ykkönen on Helsinki (22,8 %). Lienee selvää, että tällainen seuraajakunta on kiinnostunut terveysaiheista yleisesti, mikä lienee suurin yksittäinen selittävä tekijä sille, miksi tilini on ollut seuraajamäärillä mitattuna niin menestyksenkäs. Olen kuitenkin tehnyt sisältöjä viime aikoina myös Venäjän valtiollisesta informaatiovaikuttamisesta, ydinaseiden uhkasta sekä Ukrainan sotaa koskevasta yleisestä disinformaatiosta. Nämä ovat herättäneet valtavasti kiinnostusta kaikkien seuraajien keskuudessa ajankohtaisuutensa vuoksi. Toisaalta nämä sisällöt ovat vetäneet puoleensa uusia seuraajia mm. reserviläistoiminnasta kiinnostuneiden kanavilta.”

Aikaisemmin Ohukaisen sisältöjä ovat jakaneet hyvinkin kirjavat tilit, joiden aihepiireistä voi mainita mm. sisustuksen, perhearjen ja lemmikkieläimet (esim. hevosten

koulutus). Ohukainen tulkitsee tämän niin, että samoja kriittisen ajattelun teemoja voidaan soveltaa hyvin laajalti, ja seuraajia voi tulla täysin odottamattomista suunnista, kunhan oman asian paketoi sopiviin kuoriin.

”Sosiaalinen media on pullollaan erilaisten asioiden ympärille muodostuneita kiinnostuskuplia, joten yleisön hakemisessa onkin enemmän kyse siitä, kuinka paketoita Skepsiksen viesti siten, että se puhuttelee ihmistä jonkun hänelle läheisen teeman kautta. Tässä ei kannata polkea paikallaan toistaen samoja juttuja vuodesta toiseen odottaen, että ihmiset löytäisivät ne.”

Tässä voi Ohukaisen mielestä olla myös mahdollisuuden paikka. Sosiaalisen median nousukausi on tasoittunut ja ilmassa on merkkejä jopa sen hiipumisesta tai vähintäänkin radikaalista merkityksen muuttumisesta. Yhä suurempi yleisö suhtautuu aikasyöppöihin ja mielenterveyttä kuormittaviin someappeihin kriittisesti. Tämä voi tarjota tilaisuuden vallata uutta tilaa sieltä, minne yleisön huomio seuraavaksi hakeutuu.

”Perinteiset instituutiot kuten korkeakoulut ja valtavirran media ovat esimerkkejä siitä, että ne ovat olleet pystyssä kauan ennen somea ja tulevat todennäköisesti olemaan pystyssä myös sen jälkeen. Ehkäpä Skepsis voisi eräänlaisena mini-instituutiona hakea uudelleen paikkaansa pahimman somehukan jälkeisestä ajasta?”

EN HALUA IDENTIFIOITUA SKEPTIKOKSI

SINUT TUNNETAAN luunkovana skeptikkona. Kuinka paljon olet kiinnittänyt huomiota omaan brändiisi?

”Tämä on erinomainen kysymys, ja koskee myös koko Skepsiksen viestintää. Olen itse nimittäin melko tarkka siitä, että en missään nimessä halua identifioitua skeptikoksi. Ymmärrän kyllä varsin hyvin sen, että moni minuun tällaisen identiteetin liittyy, mutta näissä tapauksissa aina väsymättä korjaan, että en halua olla skeptikko.”

Identiteetit ovat monella tavalla ongelmallisia. Ensinnäkin ne luovat usein täysin tarpeetonta ja vahingollista ”me vs. muut” -ajattelua, mikä johtaa tribalismiin ja riitoihin. Ohukainen ajattelee, että skeptisyys ja kriittinen ajattelu ovat täysin universaaleja *taitoja*, joita kuka tahansa voi opetella ja soveltaa itselle relevantteihin aiheisiin. Tällöin tällaisen taidon ympärille identifioituminen on jopa hölmöä.

Jos esimerkiksi joku osaa lukea, onko todella tarpeen identifioitua ”lukutaitoiseksi”? Samalla tulee myös tehtyä jakoa johonkin muuhun ihmisryhmään, ja se ei läheskään aina ole toivottavaa. Onko useinkaan tarpeen tehdä merkittävää identiteettieroa ”lukutaidottomiin” nähden, vaikka itse osaakin lukea? Mikä voisi olla se konteksti, missä lukutaidon mukaan identifioituminen on tärkeää ja todella määrittelee henkilöä kokonaisvaltaisesti merkittävällä tavalla? On ymmärrettävää, että esimerkiksi poliittisessa keskustelussa on usein tarpeen identifioida yksilö vaikkapa ”kokoomuslaiseksi”, jotta voidaan tehdä ero muiden puolueiden edustajiin.

”Ideologioista poiketen taidot, kuten kriittinen ajattelu, eivät kuitenkaan mielestäni ole samalla tavalla ihmisiä erottavia tekijöitä, koska niissä on suurta liukumavaraa ja aste-eroa. Jokainen ihminen osaa ajatella kriittisesti jossain asiassa, ja jokaisen ajattelutaidot pottävät toisissa. On hyvin vaikeaa muodostaa modernista ’skeptikkoudesta’ kokonaisvaltaista identiteettiä, joten mielestäni sellaista ei kannata edes yrittää.”

Ohukainen pyrkii soveltamaan kriittistä ajattelua moniin tärkeisiin asioihin kuten terveyteen, suorituskykyyn urheilussa tai vaikkapa henkilökohtaisen talouden hoitoon.

”Teen sitä luonnollisesti myös tutkijan työssäni käytännössä koko ajan. Toisaalta elämässäni on paljon minulle tärkeitä asioita, missä kriittinen ajattelu ei voisi vähempää kiinnostaa. Nautin esimerkiksi suunnattomasti raskaan musiikin festivaaleista, missä on mukava päästää niin sanotusti tukka irti ja törmäillä muihin ihmisiin. Pidän myös paljon hölmöistä supersankarielokuvista ja tv-sarjoista, missä ei myöskään ole erityisesti järkeä tieteen näkökulmasta, eikä toisaalta viehätyksen kriittinen arviointi tuo kokemukseen erityistä lisäarvoa. Koen siten ’skeptikoksi’ identifioitumisen ongelmalliseksi – miten se tekisi minusta olennaisella tavalla erilaisen, kuin kuka tahansa muu ihminen?

Ihmiset ovat nykyään hyvin tarkkoja identiteettiin liittyvistä asioista, niin hyvässä kuin pahassakin. Seuratoiminnassa siltä voi olla vaikea välttyä kokonaan,

mutta Ohukaisen mukaan olisi hyvä pohtia, voisiko seuran vetovoimaisuutta parantaa myös sillä, ettei ainakaan voimisteta minkäänlaista tribalismia.

Omasta julkisesta henkilöbrändistään Ohukainen tiivistää lähinnä sen, että on ihan tavallinen keskivertoheppu, joka nyt vain sattuu pitämään myös suosittua someälyä kriittisestä ajattelusta.

TOIVON OLEVANI VÄÄRÄSSÄ

KUINKA ITSE NYKYÄÄN JAKSAT?

”Kiitos kysymästä, itse olen toistaiseksi jaksanut varsin hyvin. Tässä auttaa varmasti moni asia, kuten sosiaaliset tukiverkostot ja säännöllinen liikunta, joka antaa tärkeää vastapainoa aivotyölle. Yksi tärkeimmistä syistä lienee kuitenkin merkityksellisyyden kokemus, ja tähän kuuluu myös tiedeviestintä- ja kriittisen ajattelun popularisointityö. Se työ tuntuu niin tärkeältä, ettei jaksamista tarvitse edes miettiä.”

Ohukaisen mukaan tieteen ja paremman ajattelun kansantajuistaminen on nykypäivänä tärkeämpää kuin koskaan, sillä maailma on mutkikkaampi kuin koskaan. Huomenna se on taas mutkikkaampi kuin tänään. Trendi on seurausta yhä kiihtyvistä informaatiotulvasta, joka sisältää niin luotettavaa kuin kaikkea muutakin tietoa.

Ohukainen on kiitollinen tilaisuudesta purkaa sydäntään ja antaa kovaakin kritiikkiä Skepsiksen toimintaa kohtaan. Hän haluaa kuitenkin korostaa, että kaikki kumpuaa hänelle itselleen kivuliaasta prosessista ja pettymyksestä, koska hän kerkesi olla varsin pitkään ylpeä Skepsiksen jäsen ja seuran tyytyväinen tukija. Hän on nähnyt seuran huomattavasti aktiivisemmat ajat Suomessa, sekä sen, miten vastaavat järjestöt maailmalla edistävät hyvää asiaa.

”Kritiikissäni ei ole mitään henkilökohtaista, enkä usko kenenkään toiminnasta löytyvän mitään yksittäistä virheellistä päätöstä tai tekoa. Joskus asiat vain pääsevät lipsumaan huonoon suuntaan ilman että suuntaa edes huomaa. Se vähä, mitä olen saanut tavata Skepsiksen väkeä, erityisesti sen hallituksessa, kaikki ovat olleet varsin mahtavia tyyppejä.”

Ohukainen haluaisi kritiikkinsä olevan positiivinen kannustus ryhtiliikkeeseen. Vaikka hän kokee oman some-toimintansa merkityksellisenä, siirtyy hän ilomielin muihin projekteihin sinä päivänä, kun huomaa, ettei sille enää ole tarvetta. Skepsiksenkään suhteen kyse ei ole kenenkään yksittäisistä toimista, saati persoonasta, vaan yhteisestä asiasta, joka on kaikkia suurempi.

”Toivon myös hartaasti olevani väärässä Skepsiksen nykysuunnasta ja relevanssista. Toivon, että voisin josain vaiheessa jälleen liittyä uudelleen järjestöön, joka toiminnallaan edistää kriittisen ajattelun arvoja positiivisen, nuorekkaan ja trendien mukaisen ilon kautta, ja kerää sillä ansaitsemansa laajan näkyvyyden ja positiivisen brändin. Olkoon tämä haaste Skepsikselle: osoittakaa minun olevan väärässä, niin palaan häntä koipien välissä takaisin ennen niin arvostamani seuran jäseneksi.”

"Onneksi on jälleensyntymä!"

RAJATIEDON YHTEISTYÖ RY:N järjestämät Hengen ja tiedon messut pidettiin Helsingissä lokakuussa kahden vuoden koronataun jälkeen. Skepsiksellä on perinteisesti ollut messuilla oma osastonsa, mutta tänä vuonna minä ja Santtu Puukka (ylhäällä, vasemmalla) jouduimme edustamaan ja tarjoamaan tietoa messukävijöiksi soluttautuneina.

Meno Helsingin Suomalaisella Yhteiskoululla oli yhtä sakeaa kuin aina. Ennustajien, meedioiden, tarotkorttien tulkitsijoiden, parantajien ja astrologien palveluita näytti olevan enemmän käytävillä tarjolla kuin muinoin. Joku otti vilkkuvassa valossa aivokylpyjä. Kriittisyyttä edusti Uskontojen uhrien tuki ry:n osasto aivokylpylän vieressä. Seminaaria ja oheishjelmaa pukkasi lauantain ja sunnuntain aikana seitsemässä eri tilassa juhlasalista luokkahuoneisiin.

Tahatonta komiikkaakin oli tarjolla. Esimerkiksi ”selvänäköisiä konsultaatioitaan” mainostava Veli Martin Keitel luennoi otsikolla ”Harhoista vapaaksi”.

LÄHES KAIKEN PARANTAVA LAITE

SOMAVEDICIN OSASTOLLA esiteltiin laitteita ”tilan, kehön ja veden harmonisointiin”. Kyseisten laitteiden kerrottiin suojaavan mm. sähkölaitteiden synnyttämiltä sähkömagneettisilta kentiltä. Hauska yksityiskohta on, että laitteet toimivat sähköllä.

Esitteen mukaan laitteiden sydämen muodostavat teslamuuntaja, puolijalokivet sekä ympäri maailmaa peräisin olevat jalokivet ja jalometallit. Laitteiden runko on valmistettu käsityönä Pohjois-Böömin perinteisissä lasitehtaissa. Niiden toiminta perustuu mineraalien energian hallittuun vapautumiseen, jonka vaikutusta jalometallit voimistavat.

Yrityksen ykkösmalli on 24 karaatin kullalla päällystetty ”Gold”, joka maksaa vaatimattomat 5000 euroa. Se suoriutuu kaikesta, mihin muut mallit pystyvät vain osittain. Se vaikuttaa sähkömagneettisten kenttien lisäksi pa-

rantavasti geopatogeenisiin alueisiin, vapaisiin radikaaleihin, viruksiin ja bakteereihin, homeisiin ja loisiin, ympäristön harmonisointiin, veden käsittelyyn, psyykeen ja ihmissuhteisiin. Esittelijöiden mukaan laite sopii niin kotioloihin kuin työympäristöön sijoitettavaksi.

”Jos haluat kokea todella monitasoisen, kaiken muuttavan puhdistautumisen on Gold paras innoittaja ja apu tällä vaativalla, mutta vapauttavalla tiellä.”

Puhdistautumista voi kuulemma nopeuttaa laittamalla yöksi hiilihapotonta vettä käynnissä olevan laitteen viereen ja juomalla sitä heti aamulla herättyään sitruunan kera tyhjään vatsaan.

Esitteessä oli onneksi myös varoitus: ”Somavedic ei korvaa lääketieteellistä hoitoa! Suosittelemme käyttämään yhdessä Bicom-bioresonanssilaitteen kanssa ja käymään lääkärissä.”

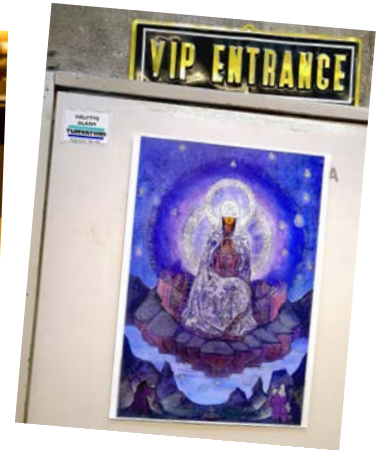
KULTAMUNIA OKSENTAVA GURU...

TOISEN KERROKSEN KÄYTÄVÄLLÄ meidät pysäytti nainen, jonka otsaan silmien välistä ylöspäin oli maalattu muutama värikäs, symmetrinen viiva. ”Tiedätkö, mikä on mantra?” hän kysyi. ”Tiedän”, vastasin. Nainen nyökkäsi tyytyväisenä: meidät oli kaapattu kuuntelemaan hänen sanomaansa.

Nainen osoitti takanaan seinällä roikkuvaa isoa kuvaa, jossa seisoj oranssiin kaapuun pukeutunut tumma mies. Hän on guru Vishwananda. Hän johtaa järjestöä nimeltä Bhakti Marga.

Nyt meillekin olisi tarjolla mahdollisuus osallistua Zoomissa etänä järjestettävään ”Project Mantra” -tapahtumaan. Kyseessä on 40 päivää kestävä ilmainen mantran toistoharjoitus. Tavoitteena on puhdistaa sielu omistautumalla Jumalalle. Tuloksia tullaan testaamaan kyselyillä ennen ja jälkeen projektin. ”Hiljennä mieli, avaa sydän”, nainen sanoi. ”Mottomme on Just Love!”

Seuraamme liittyi mies, jolla myös oli otsassaan värikyntää. Hän ja nainen ovat ilmeisesti pariskunta, ja he olivat

TEKSTI JA KUVAT: RISTO K. JÄRVINEN

innoissaan. He kertoivat tavanneensa mestarin ensimmäisen kerran Bhakti Margan ashramissa Saksassa. Mestari oli heitä tuntematta ja mitään sanomatta laittanut naisen käteen ruusukvartsikiven. Se oli ihme. Se oli merkki. Mestari ei mitenkään voinut tietää, että nainen harrastaa kiviä ja että nimenomaan ruusukvartsi on hänen lempikivensä.

Lisää ihmeitä seurasi. Nainen ja mies näyttivät sormuksiaan, jotka mestari oli materialisoinut tyhjästä ilmaa pyörittäen heidän sormiinsa. He olivat myös todistaneet, kuinka mestari oli oksentanut kultaisia munia suustaan. Kuin ajatukseni lukien nainen sanoi: ”Hän ei ole taikuri!”

Mikä Vishwananda sitten on? Naisen mukaan hän on valaistunut mestari – niin kuin Jeesuskin oli. Kun epäilen, että uskovaiset suuttuvat tuollaisesta väitteestä, nainen kertoi meille salaisuuden, jota hän ei ole kertonut kenellekään ja jota ei löydy edes internetistä. ”Vishwananda on myös ortodoksinen pappi.”

En voinut olla kommentoimatta: ”Niin kuin Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa tukeva patriarkka Kirill? Eivät ole uskovaiset ja mantran hokijat näköjään onnistuneet tuomaan maailmaan tarpeeksi rakkautta.”

Mies puuttui peliin. ”Me olemme kaikki vastuussa sodista, koko ihmiskunta! Meidän täytyy kaikkien ponnistella hyvän puolesta.” Hän kertoi, että yksikin persoona voi tehdä paljon. Eräs valaistunut bhakti margalainen, joka näytti ihmiseltä, mutta ei ollut sellainen, pelasti ihmiskunnan menemällä ja ottamalla Fukushiman ydinvoimalasta päässeet säteilyt itseensä. ”Hän kuoli, mutta onneksi on jälleensyntymä.”

Otin vastaan ”Project Mantra” -kortin ja lupasin ehkä palata asiaan.

... VAI SELIBAATISTA SAARNAAVA HYVÄKSIKÄYTTÄJÄ

KOTONA GOOGLAAN, että uushindujärjestö Bhakti Margan perustaja on Paramahansa Sri Swami Vishwananda, jota järjestön sivuilla kutsutaan valaistuneeksi, jumaloivaltaneeksi mestariksi. Mies on syntynyt Mauritiuksella 1978.

Järjestöllä on ashrameja ja tempeleitä monissa maissa. Vishwananda asuu Saksassa, missä hänen pääashraminsa sijaitsee pienessä Springenin kylässä Taunusissa. Bhakti Marga perustuu pitkälti henkilökulttiin. Vishwananda pitää itseään Vishnun avatarina, samanlaisena kuin Jeesuskin oli. Hän pitää itseään myös Intian tunnetuimman gurun Sathya Sai Baban opetuslapsena.

Sai Baba oli ihmeidentekijä, joka kieltäytyi skeptikoiden haasteesta tehdä ihme rationalistien valvonnassa. Häntä syytettiin opetuslapsiensä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Vishwananda ei ole jäänyt pekkaa pahemmaksi. Hän toistaa Sai Baban temppuja, muun muassa ripottelee tyhjästä ilmestyvää pyhää tuhkaa ruoan päälle, oksentaa kultaisia munia ja jakaa seuraajilleen koruja, joita materialisoi esiin vaatteidensa poimujen kätöksistä.

Useiden lähteiden mukaan Vishwananda on myös selibaatista saarnaava homoseksuaali, joka houkuttelee ja manipuloi seksuaalisiin tekoihin luokseen saapuneita nuoria etsijämiehiä, jotka eivät osaa kyseenalaistaa gurunsa touhuja.

Hessischer Rundfunkin TV-dokumentissa tammi-kuussa 2022 haastateltiin useita väitettyjä uhreja, ja guria syytettiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Vishwananda kielsi kaiken. Ohjelmaa koskeva oikeusjuttu on edelleen kesken.

Bhakti Margan harrastajat ovat mm. suorittaneet pahennusta herättävän ryhmälaulun Buchenwaldin keskitysleirillä. Vishwananda on teeskennellyt olevansa Venäjän ortodoksisen kirkon piispa. Lisäksi hän on varastanut pyhäinjäännöksiä 25 kirkosta ja luostarista. Hänet on myös tuomittu hautarauhan häiritsemisestä Sveitsissä.

”Just Love” iskulauseen tarkoitus on ilmaista järjestön ihannetta, jossa rakkaus on elämän keskipisteessä: rakkaus Jumalaan, mutta myös rakkaus guria tai yhteisöä kohtaan. Kriitikoiden mukaan ”Just love -kultilla ei ole käsitystäkään siitä, mitä rakkaus oikeasti on.”

Somavedic ja Bhakti Marga. Ehkä nämä kaksi tekstinosiota ja valokuvat messujen tarjonnasta riittävät tällä kertaa. Ensi vuonna olemme toivottavasti jälleen mukana yhdistyksenä, sillä Skepsistä kaipasivat paikalle paitsi Uskontojen uhrien tuki myös yllättävän moni ns. arkkivihollisemme.

Huuhaa-palkinto Aavedatalle

— RISTO K. JÄRVINEN —

SKEPSIS MYÖNSI vuoden 2022 Huuhaa-palkintonsa Aavedata-ryhmälle pseudotieteellisten ”tutkimusten” popularisoimisesta.

Aavedata-ryhmä on esittänyt YouTube-kanavallaan satoja tuhansia katsojakertoja kerännyttä ”Yhä löytämättä” -sarjaa, joka sai lisähuomiota kesällä 2022, kun sitä alettiin esittää televisiossa Inez-kanavalla. Dokumentaarisella tavalla esitetyssä sarjassa Aavedatan ”tutkijat” yrittävät ratkaista Suomessa tunnettuja katoamistapauksia matkustamalla kohteisiin, joissa kadonneiden henkilöiden tiedetään liikkuneen viimeksi. Sarjassa he väittävät kommunikoivansa kadonneiden henkien kanssa ”tutkimuslaitteidensa” avulla, ja esittelevät tapahtumista viljejä teorioita.

Aavedatan lähestymistapa on viihteellinen. Uskottavan oloisesti toteutetut jaksot luovat katsojalle vääristyneen kuvan todellisuudesta. Yhteyttä tuonpuoleiseen otetaan mm. huutelemalla metsässä ”onko ruumiisi täällä!” -tyyppisiä kysymyksiä ja tulkitsemalla vastauksia Ghostbox-nimisen laitteen välittämästä radiokohinasta.

Aavedatan menetelmissä ei noudateta eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Skepsiksen mielestä on kyseenalaista häpäistä kadonneiden muistoa julkisesti sekä antaa omaisille turhaa toivoa läheistensä löytymisestä yliluonnollisia keinoja käyttämällä.

Poliisin mukaan yksikään katoamis- tai rikostapaus Suomessa ei ole ratkennut yliluonnollisiin ilmiöihin perustuvien tietojen avulla.

VIESTIT VALMIITA ÄÄNITALLENTEITA

GHOSTBOX eli ”haamuskaneri” perustuu siihen, että laite tuottaa lyhyitä satunnaisia ääniä, jotka tulkitaan sanoiksi.

- Kun tarpeeksi jaksaa odottaa, ”uskomattomia osumia” kyllä syntyy, kertoo tietotekniikan diplomi-insinööri Pertti Laine, joka toimi Skepsiksen puheenjohtajana 2008-2012.

Ghostboxeja on tällä hetkellä tarjolla kolmea eri tyyppiä. Vanhin on radioskaneri, jonka parametrit on asetettu siten, että kun se löytää radioaseman signaalin, se pysähtyy taajuudelle hetkeksi, jolloin kuullaan hyvin lyhyt pätkä lähetyksestä. Skannerissa ei käytetä nk. kohinasalpa, vaan kuullaan koko ajan FM- (ULA) eli tyhjälle taajuusmodulaatiolle tyypillistä valkoista kohinaa. Vastaanotin on myös viritetty alhaiselle herkkydellä, jolloin satunnaisuus äänenpätkien saamiselle kasvaa.

Markkinoilta löytyy myös laitteita, jotka käyttävät valmiita äänitallenteita. Niissä on pieni tietokone, joka satunnaisesti valitsee muistista äänenpätkiä. Aitouden korostamiseksi laite toistaa lisäksi valkoista kohinaa.

- Vaikuttaa, että Aavedatan käytössä olisi äänitallenteita käyttävä laite. Radioskaneri nimittäin toimisi eri tavalla kellarissa kuin ulkona radiotaajuuksien vaimentumisen vuoksi.

Uusin villitys alalla on suoraan tietokoneessa toimivat versiot, jotka käyttävät samoja menetelmiä kuin kaksi edellä mainittua. Niissä voi esimerkiksi olla SDR-vastaanotin, eli tietokoneeseen liitettävä ohjelmistoradio (software-defined radio).

- Tällaiset ”tutkimusmenetelmät” ovat tuttuja niin kutsuttujen paratutkijoiden keskuudessa. He käyttävät myös lämpömittareita, koska tulkitsevat lämpötilan laskun aaveen saapumiseksi paikalle. Todellisuudessa ei ole tavatonta, että lämpötila vaihtelee ilmajvirtausten vaikutuksesta jo peruslämmitettyssä huoneessa saati sitten ulkona tai ullakolla.

Leo Meller vuonna 1981.

**"Olin hakoteillä ja
väärässä"**

RISTO K. JÄRVINEN

SAARNAMIES ja väkevä profeetta Leo Meller julisti 1970-luvulla, että meneillään oleva öljykriisi on selvä lopunajan merkki. Vuodeksi 1982 hän ennusti Suomeen nälänhätää, jota ei koskaan kuulunut. Vuotta myöhemmin hän kertoi, että elokuva "E.T. – Extra-Terrestrial" on paholaisen väline.

Jo kirjassaan "Ufot ja maailmanloppu" (Kuva ja Sana, 1973) hän yhdisti ufot Raamatun mainitsemiin henkilöolentoihin ja muihin yliluonnollisiin ilmiöihin. Meller kirjoitti, että ufoja ja humanoideja todella on olemassa, mutta ne ovat sielunvihollisen tuotosta ihmisten harhauttamiseksi pois elävästä Jumalasta.

Leo Meller on yksi Suomen tunnetuimmista uskonnollisista johtajista. Hän toimi Patmos Lähetysseätiön toiminnanjohtajana 1971-2010. Hän on kirjoittanut

kymmeniä kirjoja, ja häneltä on aina löytynyt varmoina vastauksia elämän kaikkiin kysymyksiin. Yhteinen nimittäjä Mellerin irrallisille puheille on ollut ajan hengen haistelu. Saarnamies on läpi vuosikymmenten ottanut kulloinkin pinnalla oleviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin kriittisiä kantoja ja liittänyt kansalaisten huolenaiheisiin omintakeisia tulkintoja pyhien tekstien ennustusten toteutumisesta.

Yhdysvaltain edellisten presidentinvaalien aikana Meller esitti, että Donald Trump on Jumalan voideltu, jonka päällä on Herran henki.

Syyskuussa Radio Dein haastattelussa 80-vuotias Meller yllätti perusteellisesti ja pyysi puheitaan ja opetustaan anteeksi. "Kun tänään luen omia vanhoja tekstejäni ja mietin, mitä olen puhunut, niin minulla on anteeksipyydettävää sekä Jumalaltani että kuulijoiltani ja lukijoiltani", hän sanoi.

Mellerin mukaan hänet vei raamatunopettajana ja -tulkitsijana hakoteille amerikkalainen karismaattinen kristillisuus. Suuntauksessa korostuvat usein "Hengen ilmoitus", joka tyyppillisimmin tipahtaa yksittäiselle valovoimaiselle johtajalle, sekä menestysteologia.

"Ainakin parikymmentä vuotta pidin hyvin voimakkaasti esikuviani amerikkalaista lopunajan julistusta ja sitä voimaa, rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta, jolla nämä amerikkalaiset mallini toimivat ja julistivat."

Vaikka Meller myönsi olleensa hakoteillä ja väärässä, hän kiisti huijanneensa tietoisesti ensimmäistäkään kuulijaa. "En ole sanonut mitään, mihin en olisi uskonut sillä hetkellä."

MELLER SKEPSISTÄ PERUSTAMASSA

LEO MELLER ei halunnut antaa Skeptikolle haastattelua katumuksensa syvemmistä syistä, koska valmistaa parhailaan työhuusholliaan niin, että olisi ensi vuonna uudella, toimivammalla tavalla vihdoinkin viimein eläkkeellä.

Haastattelupyynnön yhteydessä Skeptikko kysyi Melleriltä, mikä häntä kiinnosti Skepsiksen synnyttämisessä 1987, sillä pöytäkirjan mukaan yhdistyksen ensimmäisessä perustavassa kokouksessa lääkäri Marja Rantanen toimi Leo Mellerin edustajana. Meller muisteli, että jotkut perinteisen kristillisyyden ulkopuolelta olevat tahot olivat lähestyneet häntä. He tahtoivat mukaan ajatuksella, että konservatiivisen kristillisen teologian piiristäkin olisi tarjolla keskustelu-, arviointi- ja muuta pohjaa, kun käsitellään esimerkiksi parapsykologialle ja kristillisyydelle yhteisiä kiinnostuksen ja uteliaisuuden alueita.

"Oleskelin juuri tuolloin paljon ulkopuolella Suomen, ja siksi tohtori Rantanen edusti minua."

Marja Rantanen vastasi, ettei olisi edes muistanut koko asiaa, jos Skeptikko ei olisi kysynyt sitä häneltä. Hän arveli, että Mellerin ajatus olla mukana saattoi juontaa siitä, että myös Meller tutki noina aikoina esillä ollutta Vapaamuurariuden aatetta ja muuta sen kaltaista.

"Meillä perusta on kristillinen ja raamatullinen. Mutta totuuden etsijöitä tulee eri lähtökohdista."

Lähde: Seurakuntalainen 18.9.2022

"Lemminkäisen temppeli" vaihtoi omistajaa

— RISTO K. JÄRVINEN —

NORD LKV / ASUNTOKARUSELLI OY ilmoitti marraskuun alussa huutokaupat.com:issa, että Ior Bockin mystisiin tarinoihin perustuva Lemminkäisen temppeli on myynnissä: "Voimaannuttava, innoittava, rauhoittava ja tuhansia inspiroinut legendaarinen paikka. Sinulle joka vaadit rakennuspaikalta muutakin kuin rakennusoikeutta, niin tässä se nyt on. Jylhä luonnontilainen alue itäisen Uudenmaan rauhallisella saaristoalueella vain 30 km Helsingin keskustasta Sipoon Gumbostrandissa."

Poikkeuksellisessa myynti-ilmoituksessa kerrotaan muun muassa, että Lemminkäisen temppeli on Bockin perheen saagassa kuvattu maanalainen kammio, jonka suuaukko sijaitsee Ior Bockin Kyypelivuoreksi kutsuman kallion alla. Bockin mukaan temppelin suuaukko on suljettu tuhat vuotta sitten, kun Kiovan Rusien ruhtinas Vladimir kääntyi kristityksi, ja oli vain ajan kysymys, koska valloitukset kohdistuisivat myös Uudellemaalle. Bockin suvun perinnearteet piti piilottaa temppeliin sitä ennen.

"Paikan tunnusmerkinä on korkea pystysuora kivipaasi kallion jyrkänteen ja siirtokivilohkareiden välissä. Kivipaaden juurelle johtaa Vainuddintieltä viettävä sileä kalliopinta. Kivipaaden alla avautuu noin 50 m pitkä, 3-8 m leveä ja 2,5-4 m korkea luola, joka on kaivettu vuosina 1987-1998, kun paikalta on etsitty käytävää maanalaiseen kammioon."

SKEPTIKOITA TONTILLA

IOR BOCK (1940-2010) oli mystikko ja aikansa julkkis, joka mm. kertoi juovansa joka aamu omaa spermaansa. Hän kuoli puukotuksen uhrina kotonaan Helsingissä.

Skeptikot kävivät tutustumassa Lemminkäisen temppelin kaivaustöihin elokuussa 1990. Kari Saari kirjoittaa käynnistä otsikolla "Spermainen sunnuntai Sipooossa" saman vuoden Skeptikko-lehdessä, joka oli järjestyksessään kaikkien aikojen kahdeksas:

"Ior oli ystävällisesti kutsunut Skepsiksen tiluksilleen Sipoon Gumbostrandin tutustumaan mytologiaansa sekä työhön kallioon suljetun Lemminkäisen temppelin avaamiseksi. Perimätiedon mukaan oli temppeli suljettu vuonna 987 ja tuhannen vuoden kuluttua elävällä Bockilla olisi oikeus sen avaamiseen. Ior on nyt tuo Bock, joten työt ovat olleet käynnissä muutaman vuoden ajan."

Saaren mukaan useampikin skepsisläinen taisi ahdistella Bockia sen suhteen, onko mytologia valmis, onko hän sen valmiina vastaanottanut ja onko hän tehnyt siihen mitään omia lisäyksiä. Ior Bockin väite oli edelleen se, että kaikki on sukutraditiota, jossa informaatio siirretään erityisen äänijärjestelmän kautta.

"Esimerkiksi: Ukon nimi oli Uudenmaan aasereiden kielellä Per ja ympäröivien maakuntien vaanereiden kielellä Väinämöinen. Kun hän lauloi, oli se Perin värssy, mutta katoliset muuttivat sanan merkityksen negatiiviseksi: pervers."

Kahden hehtaarin kokoista aluetta myi korona-vuosien vuoksi talousvaikeuksiin joutunut Helsingin Astangajoogakoulu, joka osti sen itselleen huutokaupasta vuonna 2000. Lähtöhinta tämän vuoden huutokaupalle oli 100 000 euroa. Määräaikaan 29.11. mennessä tarjouksia tehtiin 55 kappaletta 12 tarjoajan kesken. Lemminkäisen temppeli vaihtoi omistajaa lopulta hinnalla 260 000 euroa.

Lähde:

huutokaupat.com/3814804/lemminkaisen-temppeli

Näin löysimme Venäjän ulkoministerin

SINULLE NÄYTETÄÄN valokuvaa kadusta. Taustalla on kivitaloja, katuvaloja ja pienempi puistotie. Pystyisitkö jäljittämään, missä kuva on otettu ja milloin? Tällaisia haasteita ratkaistaan jatkuvasti geopaikannusyhteisön parissa.

Apua geopaikantajilta ovat pyytäneet mm. poliisit. Heillä on ollut hallussaan rikollisilta saatuja lomakuvia, joissa poseerataan hökkelilyllä kaukana sivistyksestä. Kuitenkin horisontin, kaukaisten rakennusten kattojen ja maanpiirteiden perusteella on kyetty laskemaan kuvien sijainnit. Näin on päästy mm. lapsiprostituutiota pyörittävien liigojen jäljille.

Geopaikannuksen tuloksia on käytetty myös kansainvälisesti tärkeissä oikeudenkäynneissä. Hollannissa oikeus tuomitsi Malaysia Airlinesin MH17-lennon pudottamisesta kaksi venäläistä ja yhden ukrainalaisen. Todisteina käytettiin geopaikannuksella löydetyn Buk-ilmatorjuntajärjestelmän sijaintia ja liikkeitä.

Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov matkusti Indonesiaan Balin saarelle G20-kokoukseen 14. marraskuuta. AP raportoi ulkoministerin käyneen heti lentonsa jälkeen terveystarkastuksessa sairaalassa. Balin kuvernööri kertoi tarkastuksen kestäneen vain hetken ja että ulkoministerin terveydentila on hyvä. Myös saarivaltion terveysministeri kertoi AP:n toimittajalle, että Lavrov vieraili sairaalassa vain tarkastusta varten.

Uutisena asia ei ollut radikaali. Mutta uutista eteenpäin toistaneet versiot alkoivat vaihdella sisällöltään. Joissain väitettiin Lavrovin joutuneen ja jääneen sairaalaan sydänoireiden takia. Tämä oli ristiriidassa AP:n uutisen kanssa. Huhumylly alkoi ihmettelemään, mitä oikeasti tapahtui Baliilla.

Lavrov julkaisi pian videon itsestään. Siinä hänelle kerrotaan lehdistön väittävän miehen olevan sairaalassa. Lavrov kuitenkin istuu leppoisasti aurinkoisella terassilla uima-altaan vierellä. Palmupuut ja pensasaidat estävät tarkemmin näkemästä kauemmaksi. Lavrov puhuu kameralle. Hän toivoo länsimaisen lehdistön olevan enemmän kiinnostunut totuudesta.

Keskustelupalstoilla kuohui, kun väki yritti päättää, kuka on oikeassa. Onko Lavrov sairaalassa? Onko video kuvattu sairaalan takapihalta? Geopaikannusta harrastavat käärivät hihansa. Ensimmäinen, helpoin tapa oli tarkistaa Google Earth -sovelluksen kautta kaikki Balin isoimmat sairaalat. Sieltä löytyikin Nusa

Duan kaupungista sairaala, jonka punainen tiilikatto ja uima-allasta ympäröivä pensasaita sopivat Lavrovin julkaisemaan videoon ja valokuvaan. Tätä havaintoa lähdettiin levittämään keskustelupalstoille. Pian huomattiin, ettei geopaikannus ole oikea. Alkuperäisen paikannuksen tehnyt Twitter-tili poisti julkaisunsa, kun virhe huomattiin.

Uima-altaan ja talon paikantaminen näytti mahdottomalta. Nimimerkki Norano teki etsintää pieniinkin yksityiskohtiin takertuen. Hän poisti videolta ottamastaan kuvakaappauksesta Lavrovin digitaalisesti. Kun tämä kuva laitettiin Googlen kuvahakuun, haku-algoritmi etsi lähimmäksi täsmäivät kuvat miljardien kuvien joukosta. Uima-altaan yövalaistukseen tarkoitettu valopylväs sopi Mulia Villas -luksushotellin isoilta altailta löytyviin valopylväisiin. Myös videolla näkyvistä mustista pöydistä ja tuolista löytyi yhteys samaan hotelliin.

Norano julkaisi löytämänsä kuvat Twitterissä. Kaikki pääsivät vertailemaan, oliko hän osunut oikeaan arviensa kanssa. Kalusto todellakin näytti sopivan Lavrovin videoon. Mutta mikään Googlen löytämistä kuvista ei täsmännyt suoraan siihen paikkaan pöydän äärellä, joka nähtiin videolla. Mulia Villassa on useita rakennuksia, joten missä niistä Lavron mahtoi istua?

Tässä kohtaa olin itse mukana etsinnässä. Kävimme joukolla selaamassa kyseisen yksityisrannalla sijaitsevan lomakylän esitteet läpi. Avasin kalliimmasta päästä olevan President-kartanon esittelyvideot. Kartanon toisen kerroksen parvekkeelta avautui tuttu näkymä. Valikon loppupäästä löytynyt uima-altaan esittely viimeisteli kokonaisuuden. Kaikki yksityiskohdat täsmäsivät, lattia-laatoitusta myöten. Hotellin ja Lavrovin videoilla oli sama pyöreä musta pöytä ja tuoli samalla kohtaa, tismalleen samanlaisen lasioven edessä.

Geopaikannus varmisti Lavrovin sijainnin alle vuorokaudessa. Hän ei ollut sairaalassa, kuten alkuperäinen AP:n uutinen oli sanonutkin. Koko operaatio Lavrovin löytämiseksi osoitti kuitenkin erään tärkeän asian. Poliitikkojen on oltava äärimmäisen tarkkoja siitä, mitä he julkaisevat itsestään. Lähes kaikkien asuntojen, toimistojen ja virastojen sijainnit saadaan jäljitettyä joukkovoimalla. Kunhan mukana on tarpeeksi etsijöitä ja heillä on liikaa vapaa-aikaa.

LOPULTA SUURIN APU aviopuolison (Petteri Jussila) kuoleman hyväksymisessä löytyi henkimaailmasta. (Jutta Larm koki, että henkimaailma kannatteli ja tuki häntä. ”Olin aina ollut kiinnostunut elämän henkimmästä puolesta, ja pian sain yhteyden meedio Harriet Piekkolaan. Silloin sain varmistuksen siitä, että Petteri on jossain paikassa, jossa hänellä on hyvä olla ja hän pystyy tulla sieltä seuraamaan näitä toimia. Hän taitaa nytkin parhaillaan istua täällä auton kyydissä vieressä ja nyökytellä tyytyväisenä, että hyvä kun kerrot tätä asiaa, monien ihmisten pitäisi tietää näistä”, Jutta uskoo.

IS.FI. 6.11.

TOIMITTAJA-OHJAAJA INA MIKKOLA seuraa Syvään päätyyn -dokumenttisarjassa ystäviä, joista toinen uskoo vaihtoehtoiseen todellisuuteen.

”En ole syönyt kunnolla päiviin, heikottaa ja vatsa on kuralla. Todistan, kuinka vieressäni oleva ihminen huutaa maassa ja kiroaa hänestä poistuvaa demonia. Olemme niin syvällä Amazonin sademetsässä, että puhelimessa ei ole kenttää tai nettiyhteyttä. Syy löytyy parin vuoden takaa. Pandemian aikana ihmisten kiinnostus salaliittoteorioihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin katsoa maailmaa kasvoi. - - Mediaan alkoi ilmestyä artikkeleita ja dokumenttisarjoja, joissa purettiin salaliittoteorioita ja selitettiin, mistä niissä on kyse. Minua kutkutti kuitenkin enemmän näistä teorioista kiinnostuneet ihmiset. Miksi joku ylipäättään innostuu vaihtoehtoisesta tavasta nähdä maailma, ja miten se voi vaikuttaa asianomaisen elämään sekä lähipiiriin? Päätin tehdä seurantadokumentin pitkäaikaisista ystäväistä, joiden maailmankuvat ovat ajautuneet radikaalisti erilleen.”

YLE.FI 31.10

BBC:N DISINFORMAATIOYKSIKÖ on nimetty vuoden 2022 Ockham-palkinnon saajaksi skeptisestä aktivisistaan. - - ”Disinformaatioyksikön työ on ollut loistava esimerkki ahkerasta, sitkeästä ja syvästi skeptisestä raportoinnista – viraalien terveysväitteiden, väärinkäytettyjen tilastojen, harhaanjohtavien kuvien, manipuloitujen videoiden ja vaarallisten salaliittoteorioiden paljastamisesta. He ovat dokumentoineet, kuinka rokotteenvastainen liike on muuttunut yhä enemmän ääriilikeeksi ja kuinka Venäjän propaganda Ukrainan hyökkäyksestä on levinnyt salaliittokanavia pitkin, mutta puhuneet suoraan myös tällaisiin ajatuksiin uskoville näyttääkseen kuinka ihmisiin voidaan vaikuttaa valheilla ja pelolla.” - - Tapahtumassa jaettiin myös pseudotieteelle myön-

netty Rusty Razor -palkinto 2022, joka meni ilmastonmuutoksen kieltävälle hyväntekeväisyysjärjestölle Global Warming Policy Foundationille.

SKEPTIC.ORG 29.10.

AVIOMIEHENI REINON piti esiintyä Tanssii tähtien kanssa -ohjelmassa sunnuntaina (30.10). Reino lensi Espanjasta Suomeen. Hänet kuitenkin poistettiin ohjelman esiintyjäkaartista. Syyksi annettiin, että hänen läsnäolonsa ei ole soveliaista Roosa nauha -tapahtumassa MINUN ”syöpään liittyvien ajatusten” takia. (Olen kirjoittanut syöpään liittyvien ajatusten) Päätöstä edelsi maalituskampanja Jodel-juurusovelluksessa. Aviomies canceloitiin työstään, hänen vaimonsa ajatusten – tai siis ajatuksista lähteneiden huhupuheiden takia. Aivan kuin Reinolla olisi vastuu pitää minut ”kurissa”. Tämä on mielestäni surullista ja käsittämätöntä. Vastauksena kokuun lahjoitin eilen Free to Heal® -kurssia 26 syöpähoidoissa parhaillaan olevalle naiselle.

MARIA NORDIN, POSTITUSLISTA 28.10.

NASA ON VALINNUT 16 henkilöä osallistumaan tunnistamattomia ilmailmiöitä (UAP) koskevaan riippumattomaan tutkimusryhmään. - - Tutkimusryhmä luo yhdeksän kuukauden aikana pohjan tulevalle tutkimukselle. Tätä varten tiimi tunnistaa, kuinka siviilihallinnon yksiköiden keräämiä tietoja, kaupallisia tietoja ja muista lähteistä peräisin olevia tietoja voidaan analysoida UAP:iden valaisemiseksi. - - Täydellinen raportti, joka sisältää ryhmän havainnot, julkaistaan vuoden 2023 puolivälissä.

”Tuntemattoman tutkiminen avaruudessa ja ilmakehässä on keskeistä NASAssa”, sanoi Thomas Zurbuchen. ”Tunnistamattomien ilmailmiöiden ymmärtäminen on ratkaisevan tärkeää, jotta voimme tehdä tieteellisiä johtopäätöksiä siitä, mitä taivaallamme tapahtuu. Data on tutkijoiden kieltä ja tekee selittämättömästä selitettävän.”

Tunnistamattomat ilmailmiöt liittyvät sekä kansalliseen että lentoturvallisuuteen. Tutkimus on yhdenmukainen NASAn tavoitteen kanssa varmistaa lentokoneiden turvallisuus. Ilman pääsyä laajan tiedon lähteille on lähes mahdotonta todentaa tai selittää mitään havaintoa. Tutkimuksen painopiste on kertoa NASA:lle, mitä tietoja voitaisiin tulevaisuudessa kerätä UAP:n tieteellisen luonteen selvittämiseksi. - - ”Löydökset julkistetaan NASAn läpinäkyvyyden, avoimuuden ja tieteellisen lahjomattomuuden periaatteiden mukaisesti.”

NASA.GOV 21.10.

LUOMIVILJELIJÄN [sic] ehkä suurin vitsaus on maaperän köyhyys. - - ”Minun mielestäni paras tapa rikastuttaa maaperää on agrihomeopatia, sanoo metsätalallinen ja puutarhaviilijä harrastava Airi Havre-Nieminen. - - Hän on alkujaan Viron Tartosta Suomeen muuttanut sairaanhoitaja, joka on krooninen opiskelija, kyseenalaistaja ja etsijä. Hän on kouluttautunut AMK-sairaanhoitajaksi ja suorittanut diplomitasoisen koulutuksen sekä homeopatiassa että unnevyöhyketerapiassa. - -

Aili Havre-Nieminen on kansainvälisesti hyvin arvostetun klassisen homeopaatin Camilla Sherrin (PCH, FSHom.) valmennuksessa, joka on myös Suomen Homeopaati Ry:n puheenjohtaja. Sherr on toiminut koko aikuisikänsä homeopaattina. Nykysin hän enimäkseen kouluttaa homeopaatteja ympäri maailmaa. Tällä hetkellä hän asuu Tansaniassa israelilaisen miehensä kanssa, jonka hän tapasi Lontoossa jatko-opiskellessaan homeopatiaa. Pariskunta päätyi Tansaniaa tekemään AIDS:n vastaista työtä kansainväliseen projektiin. ”Aids on immuniteettisairaus ja homeopatia nimenomaan palauttaa ihmisen luontaisen vastustuskyvyn. Olemme saaneet huippuhyviä tuloksia Tansaniassa”, summaa Sherr.

Kosmopoliitti Sherr on hieman huolissaan, että Suomessa ei esimerkiksi hyödynnetä homeopatiaa maataloudessa. Maailmalla se on jo hyvinkin yleinen käytäntö, varsinkin luomutuloilla. ”Minulla on paljon eri maissa olevia luomutila-asiakkaita, esimerkiksi kahviplantaasin omistajia ja vihannesviljelytilallisia. Meidän omalla perheellä on Israelissa oliivipuuplantaasi, jota tienkin myös ravitaan homeopaattisesti.” - - Agrihomeopatia on systemaattista toimintaa, jolla ei ole mitään tekemistä sattumusten eikä uskomusten kanssa. Sen teho perustuu syyhyyn ja seuraukseen.

STTINFO.FI/TIEDOTE 5.10.

”HURAHDIN ERITOTEN SUPERFOODEIKSI mainostettuihin erikoistuotteisiin, kuten goji- ja inkamarjoihin, maca-, carob- ja acai-jauheisiin, spirulinaan ja muihin levätuotteisiin sekä erilaisiin yrttiteelaatuihin ja uutteisiin.” Karu totuus paljastui vuotta myöhemmin. (Kirjailija) Hanna-Riikka (Kuisma) määritteli verikokeisiin osana lääkärin-tarkastusta. Kun tulokset tulivat, lääkäri oli aidosti huolissaan. Maksa-arvot olivat samaa tasoa rajusti juovien rappioalkoholistien kanssa. Lääkärin ohje oli jättää luontaistuotteet välittömästi. ”Todellisuus lävähti naamalle vasta, kun kaavin puteleita keittiönkaapista roskikseen. Niitä oli järkyttävä määrä.” Maksa-arvot testattiin uudelleen muutaman viikon kuluttua. Hanna-Riikka huokaisi helpotuksesta, sillä arvot olivat palanneet normaalille tasolle. ”Raitistunut alkoholisti oli pilata maksansa yrittäessään elää mahdollisimman terveellisesti. Se olisi ollut aika julmaa pilaa.”

IS.FI/MENAISET 19.9.

KYLÄKAUPPIAS SAMPO KAULANEN kertoo jättäneensä alkoholin jo vuosi sitten. Nyt hän matkaa Costa Rican ayahuasca-keitoksen lähteelle. - - ”Olen nyt ollut kohta vuoden käyttämättä alkoholia. Se tapa jäi viime kerralla kun kävin Rythmiassa hoidattamassa itseäni. Sitä edelli-

sellä kerralla tipahti nuuskankäyttö”, Sampo kertoo. - -

Ayahuasca on vakiintunut nimitys tavallisimmin amazonijahuuskalimaan ja shamaanikahvikista valmistetavalta psykoaktiiviselle kasvisuutejuomalle, joka on peräisin Amazonin alueen alkuperäiskansojen traditioista. AyahuSCAN aiheuttamia näkyjä kutsutaan länsimaisessa usein hallusinaatioiksi tai visioiksi. Visioita kuvaillaan usein toismaailmallisiksi ja ne ovat sisällöllisesti rikkaita, informatiivisia ja värikkäitä kohtauksia, joiden teemoja voivat olla kokemus vuorovaikutuksesta erilaisten henkilöiden tai jumalten kanssa, terapeutitiset parantumiskokemukset fyysisistä ja psyykkisistä vaivoista tai majesteettiset näyt luonnonmaisemista tai futuristisista kaupungeista. - - Ayahuasca on myös voimakkaasti emeettinen eli oksettava. Kokonaisvaltainen puhdistuminen oksentamalla tai ulostamalla on keskeinen osa ayahuSCAN perinteistä käyttöä. Joillain hallusinogeeniksi tai psykedeeliksi luokiteltavilla lääkekasvejuomilla, ayahuasca mukaan lukien, oletetaan olevan terapeuttisia ominaisuuksia. Psykedeeliavusteisen terapian tehokkuudesta väitetään olevan näyttöä riippuvuuksien, masennuksen, ahdistuksen ja muiden traumapohjaisten psyykkisten ongelmien hoitamisessa.

HALLOOTA.COM 17.9.

SUOMI ON HERÄNNYTY informaatiovaikuttamisen mahdollisuuteen. Huoltovarmuuskeskuksen varautumispäällikkö Antti Sillanpään tekemässä selvityksessä huomattiin puutteita kansallisessa informaatioturvallisuudessa. Selvityksen perusteella HVK päätti perustaa informaatioturvallisuuden osaamiskeskuksen, jonka toimintoja testataan vuoteen 2024 asti. - - ”Pyrimme löytämään omalla analyysitoiminnalla Suomeen kohdistuvia epäaitoja kampanjoita sosiaalisessa mediassa. Sitä varten keräämme internetistä dataa ja etsimme siitä koneellisesti teknisiä piirteitä”, Antti Sillanpää kertoo. Teknisillä piirteillä tarkoitetaan esimerkiksi sosiaalisen median viestin maantieteellistä alkuperää. Kuvien ja videoiden aitoutta ja kuvausajankohtaa voidaan myös selvittää.

SEURA.FI 11.9.

MONI SUOMALAINEN on voinut törmätä viime aikoina jopa 90 prosentin säästöjä sähkönkulutukseen lupaavan laitteen mainokseen. Laitteen väitetään esimerkiksi pudottavan 120 euron sähkölaskun 15 euroon ”estämällä sähköverkon ylikuormittumisen” ja ”ylimääräisen sähkön pääsyn johtoihin”. Sivuillaan sen viitataan myös pidentävän sähkölaitteiden kestoikää. Lisäksi mainossivuilla kuvataan laitteen olevan sähköyhtiön ”pahin painajainen” ja ”suuri uhka Big Energylle”. Markkinoinnissa turvautetaan siis myös salaliittoteorioihin. - -

118 euron (”alennushinnalla” 59 euron) VoltPlug-laite lupaa paljon, mutta pitkän linjan sähköalan asiantuntijan, diplomi-insinööri ja konsultti Vesa Linja-ahon mukaan se on huijaus: sähkölaskua laite ei missään nimessä pienennä. ”Se ei perustu mihinkään tieteeseen, vaan on oppikirjaesimerkki humpuukituotteesta. Se ei tee muuta havaittavaa kuin polttaa lediä”, Linja-aho sanoo.

ILTALEHTI.FI 6.9.

Valikoivaa asenteellisuutta vai rakentavaa skeptisyyttä?

"Tasapuolinen, mitään näkökulmaa tyrkyttämätön tapa käsitellä asiaa voi pistää liikkeelle ajatusprosessin, joka johtaa omien tulkintojen kriittiseen arviointiin."

TÄMÄN KIRJOITUKSEN innoittajana on ollut Petri Paavilaisen kirja ”Kuinka ajatukset syntyvät. Aivotutkimuksen ajankohtaisia kysymyksiä” (Gaudeamus, 2020). Sen lukeminen oli outo kokemus.

Aluksi en tajunnut, mistä tällainen tunne tuli. Kun mietin tarkemmin Paavilaisen tapaa kirjoittaa, tajusin, millä tavalla hänen esitystapansa on poikkeuksellista. Hän ei tuo esille omia mieltymyksiään, vaan pyrkii olemaan tasapuolinen silloinkin, kun oppisuunnat ja koulukunnat riitelevät keskenään.

Toinen silmiinpistävä piirre on skeptinen suhtautuminen tutkimustulosten merkitykseen. Hän ei toki vähättele saavutuksia, mutta on realistinen niiden arvioinnissa. Tällaista lähestymistapaa voi kutsua rakentavaksi skeptisyydeksi. Ennen kuin tarkastelen sitä tarkemmin, otan esille vastakkaisen, paljon yleisemmän tavan suhtautua tutkimukseen. Sille sopisi luonnehdinta valikoiva asenteellisuus.

Vaikka tutkimuksen tekemisen tärkeimpiä periaatteita on pyrkimys objektiivisuuteen ja henkilökohtaisten mieltymysten välttäminen, meillä tutkijoilla(kin) on taipumusta asenteellisuuteen. Kun olemme mieliteoriamme ja suosikkiauktoriteettimme valinneet, alamme kerätä informaatiota, joka tukee valintaamme. Vastakkaiset näemykset selitämme epäluotettaviksi, epäpäteviksi, epäuskottaviksi tai pelkästään vääriksi.

Tässä suhteessa tutkijan ylivertaisuus arjen valintoja tekevään maallikkoon nähden on harhaa. Vaikka tutkijat pystyvät näkemään asioiden syy-seuraus-suhteita keskivertoa paremmin ja vaikka heillä on terveen kriittinen perusasenne, heidän aivonsa rakastavat samalla tavalla järjestystä kuin kenen tahansa muun ihmisen aivot.

Järjestys aivoissa syntyy siitä, että käsitystä maailmasta ei muuteta joka päivä. Siksi tutkija ei halua eikä voikaan jatkuvasti kyseenalaistaa tutkimustyönsä premissejä, vaan kerää mieluummin sellaista tietoa, joka tukee niitä.

ASENTEELLISUUTTA MYÖS ITSESSÄNI

JOS OLEN REHELLINEN, huomaan asenteellisuutta myös itsessäni. Annan siitä konkreettisen esimerkin.

Kun olen tutkinut väärinkäsitysten syitä ja muita kommunikaatio-ongelmia, olen törmännyt ihmisen kykyyn mukauttaa puhettaan kuulijan mukaan. Tämän taidon ansiosta osaamme vaihtaa puheemme automaattisesti erityiseen selväkielimoodiin, kun kohtaamme esimerkiksi lapsia. Puhuen mukauttaminen kuulijan ja tilanteen mukaan on tavalla tai toisella läsnä kaikessa kommunikaatiossa. Yleensä emme itse sitä huomaa, koska se tapahtuu suurelta osin tiedostamatta. Puhumme esimerkiksi tutkimuksistamme eri lailla kollegoillemme kuin puolisolle kotona.

Tämän muuntelukyvyn edellytyksenä on ihmisen ominaisuus, josta psykologit käyttävät termiä mielen teoria (theory of mind). Kyseessä ei ole teoria siinä merkityksessä kuin esimerkiksi suhteellisuusteoria vaan ihmiselle ominainen kyky. Sitä kuvataan myös käsitteellä näkökulman ottaminen (perspective taking). Tämän ominaisuuden ansiosta ihminen kykenee modifioimaan puhettaan käyttämällä hyödyksi kuulijasta olevaa ennakkotietoa ja keskustelun aikana monitoroinnin avulla kertyvää lisätietoa. Prosessista

käytetään kommunikaatiotutkimuksessa termejä recipient design, audience design, accommodation ja tailoring. Suomeksi voidaan puhua puheen mukauttamisesta.

Tutkijat jakautuvat kahteen leiriin sen mukaan, millä tavalla he arvioivat ihmisen kyvyn ottaa toinen ihminen huomioon. Toiset tutkijat (mm. Robert Sanders) korostavat, että ihminen on tässä erityisen taitava ja juuri tämä ominaisuus tekee homo sapiensista niin poikkeuksellisen eläinlajin. Toiset tutkijat (mm. Boaz Keysar) ovat puolestaan sitä mieltä, että ihminen on varsin surkea, kun pitäisi asettua toisen ihmisen asemaan. Ihmisillä on toki erityisiä peilisoluja, joiden avulla voimme eläytyä toisen ihmisen tilanteeseen, ja melkein kaikilla ihmisillä on kyky kokea empatiaa muita ihmisiä ja osin myös eläimiä kohtaan, mutta tämä ei riitä. Jotta kommunikaatio sujuisi hyvin, meidän pitäisi tietää, mitä kuulijan mielessä liikkuu juuri kommunikaatiohetkellä: mitä hän tietää, mitä on juuri kokenut, mitä suunnittelee ja millainen on hänen yleinen vireystilansa. Tässä me ihmiset emme ole kovin hyviä.

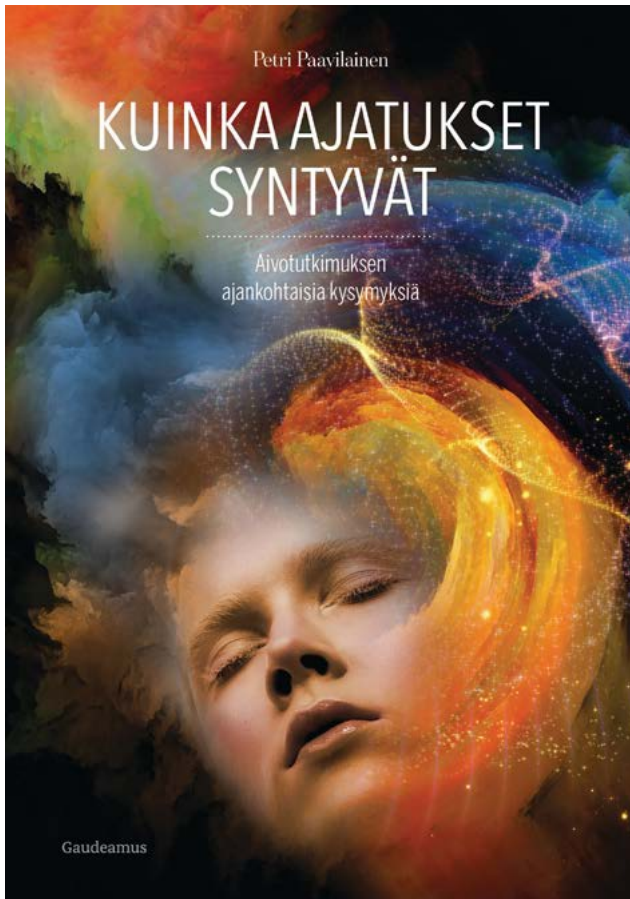
Tarkemmin tarkasteltuna tutkijoiden mielipiteet eivät eroa niin paljon toisistaan kuin he itse tai heidän kannattajansa antavat ymmärtää. Sandersin kannattajat toki ymmärtävät, että ihminen ei ole täydellinen yrittäessään asettua toisen ihmisen asemaan, eikä Keysar väitä, että ihmiseltä puuttuisi kokonaan tämä ominaisuus. Lisäksi ero on se, että Sanders puhuu enemmän yleisellä tasolla ja Keysar tarkastelee yksittäisissä kommunikaatitilanteissa ilmeneviä puutteita. Joka tapauksessa tunnen kuuluvani Keysarin koulukuntaan. Sen vuoksi viittaan jatkuvasti hänen ja hänen kanssaan samalla tavalla ajattelevien artikkeleihin, Sandersiin viittaan äärimmäisen harvoin.

KOLME SELITYSTÄ SIIHEN

KUN OLEN YRITTÄNYT analysoida syitä asenteelleni, olen löytänyt siihen ainakin kolme selitystä. Ensinnäkin psykologiset eksperimentit, joilla kumpikin koulukunta perustelee näkemyksiään, on tehty laboratoriossa. Ajatuksenjuoksuni menee näin: jos laboratorio-olosuhteissa tehdyt kokeet osoittavat, että koehenkilöiltä puuttuu usein kyky nähdä maailma toisen ihmisen silmin, niin paljon huonommin he pystyvät siihen aidoissa kommunikaatitilanteissa, joissa on aina monia keskittymiskykyä haittaavia tekijöitä, kuten kiire, väsymys, tunnetilat, asenteet ja kommunikoivien väliset jännitteet.

Toiseksi ihminen on perusluonteeltaan pakostakin hyvin egosentrinen. Hän on katsonut maailmaa koko ikänsä pelkästään omien aistiensa kautta ja hänen tietovarantonsa perustuu pelkästään siihen, mitä hänen aivoihinsa on suodattanut matkan varrella. Siksi hänen maailmankuvansa ja tietopohjansa on ainutlaatuinen; täsmälleen samanlaista ei ole kenelläkään muulla. Tämä tekee hyvin vaikeaksi, melkein mahdottomaksi pystyä tarkastelemaan maailmaa toisen ihmisen näkökulmasta.

Kolmas syy asenteellisuudelleni on periaatteellisempi: olen vuosien varrella vähitellen tullut siihen johtopäätökseen, että puhe ihmisestä luomakunnan kruununa perustuu edellä kuvattuun egosentrisen maailmankuvan aiheuttamaan harhaan. Toki olemme varsin menestyksellinen eläinlaji, mutta on muitakin menestyjiä ja muiden eläinten

”Petri Paavilaisen kirjan lukeminen oli outo kokemus.”

hyödyntämiseen ja alistamiseen kykeneviä eläinlajeja – jos sitä halutaan pitää luomakunnan valtiaan tunnusmerkkinä. Luettuani Tiina Raevaaran uuden kirjan ”Minä, koira ja ihmiskunta” olen tästä entistäkin vakuuttuneempi.

En myöskään pidä pöyhkeilevästä nimestä homo sapiens. Toki ihmisen aivot ovat kehittyneet pidemmälle kuin muiden eläinten aivot niin, että kykenemme loogiseen ajatteluun. Tosiasiassa loogisuus on ihmisen ajattelusta ja toiminnasta usein hyvin kaukana.

ASENTEELLISUUS TUNKEUTUU ERITYISESTI TIETOKIRJOIHIN

VALIKOIVAN ASENTEELLISUUDEN muodot ja rajat ovat luonnollisesti sidoksissa tutkimusalan yleiseen traditioon. Niillä aloilla, joissa monien kilpailevien suuntauksien ja koulukuntien olemassaolo on normaali tilanne, oman leirinsä valitseminen on melkein välttämätöntä, jos haluaa tehdä relevanttia tutkimusta ja saada se julkaistuksi. Mutta myös tieteenaloilla, joissa on homogeeninen tieteenparadigma ja yhtenäinen metodologinen traditio, on tilaa valinnoille.

Suosikkimetodit voivat myös muuttua vähitellen. Esimerkiksi kokeellisen psykologian vahva luottamus laboratoriossa tehtävien eksperimenttien todistusvoimaan on hiljaa rapisemassa ja yhä useammin pyritään aitojen tilanteiden tutkimiseen, vaikka se merkitsee usein luopu-

mista tutkimusasetelman eksaktiudesta ja erilaisten aivojen kuvantamislaitteiden käytöstä.

Subjektiiivinen asenteellisuus näkyy, kun tutkijat kirjoittavat tieteellisiä artikkeleita, mutta erityisen selvästi se tunkeutuu tietokirjoihin. Sen todisteeksi käy vaikkapa kirjani ”Väärinymmärryksiä”, jossa selitän monia kommunikaation ongelmia sillä, että ihminen on egosentriinen ja toimii usein epäjohtomukaisesti ja epäloogisesti.

Valikoiva asenteellisuus näkyy myös maailman luetuimmista tietokirjoista. Hyvä esimerkki tästä on historian tutkija ja bestsellerkirjailija Yuval Noah Harari. Hän on kerännyt tarinoidensa tueksi valtavan määrän tieteellistä todistusaineistoa, mutta hän valitsee lähteensä ensin omien tarkoituseriensä mukaisesti ja täyttää sen jälkeen puuttuvat kohdat rohkeilla sepityksillään. Hän on tässä tavattoman taitava. Sen vuoksi lukija ei jää pohtimaan tekstin todistusvoimaa, vaan heittäytyy innolla kirjoittajan luomaan kuvitteelliseen maailmaan. Lukijalle riittää se, että taustalla on joitakin tutkimustuloksia ja että kokonaisuus on riittävän uskottava, jotta kirjan voi luokitella fiktion sijasta tietokirjaksi.

LÖYTYYKÖ JUMALA AIVOISTA?

KOKEMUKSENI MUKAAN useimpien tietokirjojen taustalla on valikoivaa asenteellisuutta. Sen vuoksi Petri Paavilaisen kirja ”Kuinka ajatukset syntyvät” herättää huomiota toisenlaisella lähestymistavallaan. Kirjasta paistaa läpi kirjoittajan vahva ideologinen vakaumus: hän haluaa kirjoittaa mahdollisimman tasapuolisesti ja rehellisesti, vaikka tiede ei ole itsessään aina objektiivista ja luotettavaa. Voisi ajatella, että asenne johtuu kirjan luonteesta: kyseessä on yleiskatsaus viimeaikaiseen aivotutkimukseen eikä kuvaus kirjoittajan omista tutkimuksista. Tämä on kuitenkin vain osaselitys kirjoittajan valitsemalle lähestymistavalle. Olen lukenut monia jonkin tieteenalan tilaa käsitteleviä yleiskatsauksia (review article), joissa paistaan läpi kirjoittajan omat mieltymykset ja subjektiiviset valinnat.

Paavilaisen kirja käsittelee aivotutkimuksen tilaa hyvin monipuolisesti. Mukana ovat sellaiset isot ikuiset kysymykset, kuten mielen ja aivojen välinen yhteys, vapaan tahdon problematiikka, järjen ja tunteiden välinen suhde ja aivojen rooli sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Mutta omilla luvuissaan tarkastellaan myös spesifimpiä aiheita: nukkuvat aivot, aivot ja älykkyys, miten jumalausko näkyy aivoissa. Leimallista kaikille alaluvuille on kilpailevien koulukuntien tasapuolinen esittely ja saavutettujen tutkimustulosten kriittinen arviointi. Kutsun siis tällaista suhtautumista rakentavaksi skeptisyydeksi.

Erilaisten näkemysten tasapuolisesta esittelystä sopii esimerkiksi alaluku ”Löytyykö jumala aivoista”. Kysymykseen vastaamiseen Paavilainen käyttää 25 sivua. Jos vastauksen tiivistää lyhyeen, niin se on: ”Eräät tutkimustulokset antavat viiteitä sille, että näin on. On kuitenkin myös sellaisia tutkimustuloksia, joiden pohjalta on helppo taipua vastakkaisen näkemyksen kannalle”. Tällä tavalla ilmaistuna vastaus tietysti tuntuu triviaalilta ja suorastaan banaalilta – juuri tällaisia kommentteja suuri yleisö ei halua tutkijoilta kuulla.

Aiheen käsittely on kuitenkin paljon monisylisempää ja

analyttisempää. Usko jumalaan liitetään laajempaan kontekstiin mystisyyden kokemisen tarpeesta. Pohdinnassa on myös ilmiön evolutiivinen tausta: mitä hyötyä ihmisluulle on ollut siitä, että uskonnolliset kokemukset ovat niin yleisiä ja merkittäviä. Tuomalla esiin erilaisia argumentteja ja niitä tukevia tutkimustuloksia kirjoittaja antaa lukijalle mahdollisuuden tehdä omia johtopäätöksiään.

Todennäköistä on, että lukija ei pysty samanlaiseen pluralistiseen ajatteluun, vaan poimii tekstistä niitä argumentteja, jotka tukevat hänen aikaisempia näkökantojaan. Tämä voi tuntua huonolta lopputulokselta vaikuttavuuden näkökulmasta. Mutta tasapuolinen, mitään näkökulmaa tyrkyttämätön tapa käsitellä asiaa voi joka tapauksessa pistää lukijassa liikkeelle ajatusprosessin, joka johtaa omien tulkintojen kriittiseen arviointiin.

AIVOTUTKIMUKSEN PERUSONGELMA

OTETAAN TOINEN ESIMERKKI – vapaan tahdon iänikainen ongelma, jota filosofit, teologit ja muut ajattelijat ovat käsitelleet vuosisatojen ajan. Lukemani pohjalta ja vähän itsekin asiaa mietiskelleenä minulle oli muodostanut oma käsitykseni asiasta.

Tätä taustaa vasten oli jännittävää lukea siitä, voiko aivotutkimus tuoda jonkin merkittävän lisän asian ratkaisuun. Kirjasta käy ilmi, että voihan se, mutta mitään lopullista ratkaisua sekään ei tarjoa. En ollut yhtään yllätynyt enkä oikeastaan pettynytäkään siitä, että tulokset olivat ristiriitaisia. Tilanne muistuttaa jonkin verran sitä, kun lukuisilla psykologisilla testeillä on osoitettu, että kieli vaikuttaa mieleen, ja yhtä lukuisilla testeillä, että ei vaikuta.

Tutkimukset paljastavat myös perusongelman, joka väistämättä liittyy aivotutkimukseen: niissä joudutaan pelkistämään koetilanne minimaalisen pieneksi, jotta aivojen reaktioita voitaisiin luotettavasti mitata. Tästä syystä tutkimusten todistusarvo ei ole kovin suuri. Tämän perusteella Paavilainen ei voi yhtyä niihin näkemyksiin, jotka väittävät, että aivotutkimus on vienyt ratkaisevasti eteenpäin vapaa tahdon problematiikan tutkimusta. Toki tutkimus tuo mielenkiintoisia uusia näkökulmia tämän fundamentaalisen kysymyksen pohtimiseen – tätä hän ei kiistä.

TAIPUMUS ITSEPETOKSEERN

PAAVILAISEN KIRJAN viimeiseen lukuun ”Aivotutkimuksen ongelmia ja lupauksia” on koottu kirjoittajan näkemys aivotutkimuksen nykytilasta. Hän kuvaa suorastaan inhorealistisesti, kuinka media ja osin tiedeyhteisökin menee säännöllisesti lankaan, kun aivotutkimus tarjoaa jännittävältä kuulostavan uuden löydöksen – erityisesti jos se on jotenkin hauska ja helposti ymmärrettävä.

Esimerkkinä hän antaa ”kynä etuhampaitten välissä” -testin tulokset, joka ”osoittivat”, että pelkkä hymyn keinotekoinen tuottaminen parantaa ihmisen mielialaa. Uudemmat tutkimukset eivät ole kuitenkaan tukeneet tätä johtopäätöstä, mutta alkuperäinen johtopäätös on jäänyt elämään sekä ihmisten mielissä ja myös tutkijoiden viittauksissa. Tärkein syy tähän on varmaan ollut se, että tutkimuslöydös oli niin kiehtova – ihmiset haluavat, että se olisi totta.

Paavilainen antaa myös muita vastaavia esimerkkejä. Hän liputtaa vahvasti sen puolesta, että aikaisempia tutkimuksia pitäisi replikoida (toistaa), jotta voitaisiin varmistaa niissä saadut tulokset. Tällainen replikaatiotutkimus ei kuitenkaan motivoi tutkijoita, eivätkä ne ole samalla tavalla meritoivia kuin uutta luova tutkimus.

Paavilainen kuvaa – taaskin esimerkkien avulla – kuinka tutkijoilla on myös taipumusta itsepetokseen tilastollisen datan käsittelyssä. Tutkijan toive nähdä tuloksissa omia hypoteesejaan tukevia lukuja sumentaa hänen kykyään suhtautua saatuihin lukuihin kylmän objektiivisesti. Tämä on hyvin inhimillistä ja sitä tapahtuu jatkuvasti ihmisten arjessa, mutta tutkijamaailmassa tästä asiasta puhuminen ei ole helppoa, koska siinä rikotaan tieteen etiikan keskeisiä periaatteita.

Kirjassa kuvataan myös vääristymiä, jotka syntyvät yksipuolisen koehenkilöjoukon seurauksena. Meillä länsimaisilla tutkijoilla on yleensäkin taipumusta nähdä oma maailmankuvamme ja elämänmuotomme jonkinlaisena ihmiskunnan prototyypinä ja unohtaa, että edustamme vain pientä osaa maailman väestöstä. Paavilainen kuvaa, mitä seurauksia on, kun koehenkilöt kuuluvat WEIRD-kategoriaan (western, educated, industrialized, rich, democratic). On toki sallittua käyttää koehenkilöinä ja informanteina kyseiseen ryhmään kuuluvia ihmisiä, mutta samalla on muistettava, että tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä koskemaan kaikkia maailman ihmisiä.

Paavilainen käsittelee rohkeasti myös neuroskeptikkojen käsityksiä siitä, että aivotutkimuksen tuottama ”kova tieto” on suurelta osin marginaalista, koska se koskee vain pieniä sirusia ihmismielen valtavasta kokonaisuudesta. Huomion kiinnittäminen yksittäisiin löydöksiin vääristää käsitystä ihmisen kokemus- ja merkitysmaailman olemuksesta. Lääkkeeksi ongelmaan Paavilainen tarjoaa yhteistyötä eri alojen tutkijoiden välillä. Erilaiset tutkimusmenetelmät ja lähestymistavat täydentävät toisiaan ja näin syntyy laajempi ymmärrys ilmiöiden todellisesta luonteesta.

ETEEPÄIN MENNÄÄN

KIRJA ON kokonaisuudessaan tieteenteon eettinen manifesti. Se konkretisoi sen dilemman, minkä edessä tutkijat ovat, kun yrittävät puolustella tieteellisen tiedon yliveritaisuutta muunlaiseen tietoon (mututieto, kokemustieto jne.) verrattuna.

Tiede tarjoaa harvoin lopullisia totuuksia vaan se, mitä tiedeyhteisö tai sen enemmistö pitää tällä hetkellä totena, voi myöhemmän tutkimuksen valossa osoittautua vääräksi. Tästä huolimatta viimeisin tutkimustieto on luotettavin käytössä oleva tieto.

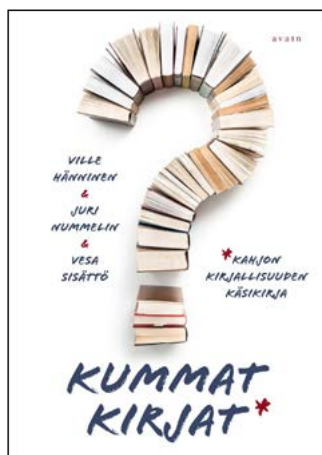
Vaikka Paavilainen on skeptinen aivotutkimuksen tuottaman tiedon suhteen, hän on rakentavan skeptinen, koska uskoo, että tieteen edistymisen seurauksena käsitykset aivojen toiminnasta tarkentuvat ja varmistuvat.

Kriittisyydestään ja skeptisyydestä huolimatta kirjasta huokuu vahva usko tutkimukseen ja tieteen uusiutuvuuteen. Eteenpäin mennään, vaikka ehkä hitaammin kuin haluaisimme uskoa ja myöntää. 🌀

KIRJAT

PERIN KUMMALLISIA KIRJOJA

Ville Hänninen, Juri Nummelin, Vesa Sisättö: Kummat kirjat. Avain, 2022.

KUMMAT KIRJAT on nimensä mukainen teos. Kirjaan on koottu valtava määrä tietoa mitä erikoisimmista kirjoista. Eri aiheista on koottu kirjastoja, joista voi löytää aarteita. Luetteloja on kirjoista, jotka käsittelevät esimerkiksi rajatietoa, kuolemaa ja seksiä. Osasta kirjoista on tehty pidemmät esittelyt, jolloin lukija pääsee syventymään teoksiin tarkemmin.

Skeptikolle Kummat kirjat tarjoaa monta herkullista kohtaa. Mukana on tuttuja klassikkoja, kuten Rauni-Leena Luukanen-Kilden ”Tähtien lähettiläs”, mutta myös harvinaisempia herkkuja.

Tuntemattomampaa linjaa edustaa vuonna 1984 ilmestynyt Keijo Parkkusen ”Sadan vuoden harha-askel – Jätkän väitöskirja jääkauden olemattomuudesta”. Kyseessä ei ole nimestään huolimatta akateeminen väitöskirja, vaan se sisältää Parkkusen omaa ajattelua. Hän oli vakuuttunut, että jääkautta ei todellisuudessa ole ollut, vaan jääkauden sijasta maapalloa olisi kiertänyt sähköisesti varautuneita vesimassoja. Massat syöksyivät maanpinnalle ja muokkasivat maapalloa. Vesimassojen Parkkunen ajatteli selittävän esimerkiksi Atlantiksen katoamisen. Parkkusella oli yhteys myös Spede Pasaseen. Spede kertoi tekevän dokumenttia Parkkusesta, mutta sitä ei koskaan julkaistu. Dokumentin olemassaolo ylittää onkin kiistanalainen.

Kirjassa esitellään myös Vilho Piipon teos ”Ihmeiden ihme: olemme kehitysasteella olevia jumalia”. Piipon tituleerataan suomalaisen ITE-kirjallisuuden omaperäisemmäksi tekijäksi. Hän on kehittänyt oman maailmanselityksen, jonka mukaan 90 prosenttia maailman ihmisistä on tehnyt noidanvalan ja siten kuuluvat salaliittoon. Pienempi osa eli 10 prosenttia ihmisistä taas on puhtaita ja heillä on mahdollisuus jumalallisuuteen. Oman maailmanselityksen lisäksi Piippo on kehitellyt omia sanoja ja tapoja käyttää kieltä.

Kummallisista kirjoista puhuttaessa ei ole syytä unohtaa lastenkirjallisuutta, ja niille onkin tässä kirjassa oma lukunsa. Erityisen kummallisena mieleen jää vuonna 1963 julkaistu Yrjö Kokon ”Perheen jumppakirja”. Kokko on hakenut kirjaan innoituksen eläimis-

tä, joka näkyy jumppaliikkeissä. Kuvissa esiinnyttään usein eläimiksi naamioituneina, esimerkiksi mäyränamari kasvojen päällä. Kokko suosittelee jumppaamista erityisesti alasti, mutta onneksi kirjan kuvituksessa ei kuitenkaan olla ilkosillaan.

Mukaan on päässyt myös julkisuuden henkilöiden kirjoja. Suorastaan riemastuttavaa oli lukea Jari Sarasvuon kirjoittamasta spekulatiivisesta fiktiosta. Vuonna 2002 ilmestyi Sarasvuon kirja ”Captam Apoteko”, jonka pelkkä esittely vie lukijan aivan omanlaisiin sfääreihin. Vesa Sisättö sanoo Sarasvuon kirjan suurimman kummallisuuden kuitenkin olevan se, että kirja on ylipäättään kustannettu.

Toinen esiteltävä julkkiksen kirjoittama kirja on Tony Halmeen ”Kovan päivän iltana”, jonka runous on karneudessaan vertaansa vailla ja siksi sillä tulisi olla paikkansa jokaisen kulttuurikodin kirjahyllyssä. Ville Hänninen suosittelee Halmeen tekstejä luettavaksi erityisesti tilanteessa, jossa on tultu kovan päivän iltaan, jolloin voi syntyä tarve lukea ääneen huonoa runoutta.

Suorastaan huvittomia ovat yhteen lukuun koottu kummallisten kirjojen huonoimmat seksikohtaukset. Tekstinäytteissä sanojen moninaisuus kukkii, mutta lukijan kiihottuminen jää kaukaiseksi haaveeksi koomillisten kuvausten viedessä huomion. Vaikka seksikohtaukset eivät ehkä pääse tavoiteltuun tunnelmaan, ovat ne kuitenkin ansiokkaita hersyvän kielensä vuoksi ja siksi ansaitsevat paikkansa kirjallisuuden kentällä.

Tekstisisällön lisäksi mainiota tutkittavaa ovat esitelyjen kirjojen kannet. Mustavalkoiset kuvat eivät tuo kansia kaikessa kukkeudessaan esiin, mutta siitä huolimatta kansien mielikuvittelliset ulkoasut korostavat painokkaasti kirjojen kummallisuutta. Kansikuvia on koko kirjan matkan ajan, mutta niille on pyhitetty myös aivan oma lukunsa. Kummallisten kirjojen kansitaiteessa on käytetty runsaasti mielikuvitusta, ja mikäkin muoto ei ole liian erikoinen kummallisen kirjan kanteen.

Vaikka esittelyssä olevat teokset on valittu kummallisuuden perusteella, ei kokonaisuus ole pahantahtoinen. Kummallisuutta katsotaan lempeästi ihmetellen. Jokaista kirjaa tarkastellaan myös positiivisesta näkökulmasta ja esille nostetaan esimerkiksi merkitys kirjallisuuden kentän laajentamisena ulos tavanomaisista raameistaan. Kummat kirjat onkin viihdyttävä opus, jota voi lukea osissa aina tarpeen tullen. Tähän kirjaan uskon palaavani toistuvasti, niin paljon siinä on sulateltavaa.

SELVÄNÄKIJÄT JOHTAVAT LÄHINNÄ HARHAAN

Sari Passaro: Reino Savukoski – Suomen tunnetuin kadonneiden etsijä. Minerva, 2022.

EDELISESSÄ Skeptikko-lehdessä (3/2022) kritisoin ”Yhä löytämättä” -ohjelmaa, jossa Skepsiksen Huuhaa-palkinnon tänä vuonna voittanut Aavedata ja sen ”tutkijat” häpäisevät Tampereella 1999 kadonneen Raisa Räsäsen muistoa. Samassa Aavedatan YouTube-videossa haastatellaan kadonneiden etsijää Reino Savukoskea, joka kertoo, että hänen pappansa oli Suomen paras selvänäkijä ja että hän itse

on löytänyt kahden hukkuneen ruumiit unessa saamiensa vinkkien perusteella.

Minua jäi vaivaamaan, perustuuko Savukosken, Suomen tunnetuimman vesille hukkuneiden etsijän työ edes jossain määrin uniin, näkyihin ja ennustuksiin. Etsin vastausta hänen elämäkerrastaan.

Kirjan mukaan Reinon papasta Aappo Savukoskesta todellakin sanottiin, että hän osasi ennustaa ja näki enneunia. Savukoski ei ota työstään palkkaa. Miksi? Tähän löytyy syy menneisyydestä. Hänen isoäitinsä Maria Savukoski oli parantaja, joka ei hinnoitellut työtään, sillä raha veisi hoivalta voiman. Reino on myös raitis. ”Parantajamummoni vei minut loitsijalle, joka teki sellaisen taian, ettei tälle pojalle viina maistuisi”, kovana tarinoitsijana tunnettu Savukoski kertoo kirjassa.

Reino Savukoski kutsuttiin etsintöihin Venäjälle ainakin 50 kertaa. Kerran Sortavalan liepeillä kylän emännät kävivät kärsimättömiksi. Päivää ennen uhrien löytymistä ryhmä naisia tuli Savukosken luokse. Sen kummemmin asi-

aansa esittelemättä he alkoivat huiskia Reinoa varvuilla ja sopottivat loitsuja: etsijästä täytyi ajaa pirut pois. ”Yksi niistä juoksi pirua ajaessaan niin pitkälle järveen, että pelkäsin, että loitsijakin hukkuu”, Savukoski kertoo. Kun hukkuneet sitten löytyivät, olivat naiset varmoja, että se oli heidän taikojensa ansioita. Reino ei käynyt väittelemään asiasta.

Savukoski kertoo kirjassa myös enneunistaan. Lappeenrannassa kadonnutta tyttöä etsiessään hän oli nähnyt todentuntuista unta, joka sai hänet toteamaan tytön isälle: ”Tyttö löytyy, mutta löytäjä en ole minä.” Näin tapahtuikin. Toisen kerran Puumalassa hukkunut löytyi kiven luota, joka oli Reinolle unesta tuttu. Vaikka Savukoskea kiehtoo ajatus näkyjen lahjasta, hän toteaa, että kuvia tulee ja menee, eikä niistä yleensä mitään apua ole.

Kun Savukoski etsi Espoon Nuuksioon kadonnutta Nela Utkinaa, hänelle soitti selvänäkijä. Tällä oli tiedossa kolme paikkaa, joissa Utkina voisi olla. Selvänäkijät olivat vuosien varrella ottaneet yhteyttä ennenkin. Siihen mennessä vinkit olivat johtaneet lähinnä harhaan. Savukoski kävi kuitenkin tarkistamassa koordinaatit. Yhdessä annetuista paikoista koira reagoi ja Savukoski kutsui paikalle sukeltajan. Pohjasta löytyi hirven sorkka.

Savukosken elämään mahtuvat tarkat laskelmat ja koordinaatit sekä yliluonnollinen sulavasti lomittain. Savukoski antaa mahdollisuuden yliluonnolliselle, mutta se ei häiritse hänen työtään. Savukoski uskoo Jumalaan ja rukoilee etsintämatkoillaan taivaan isää. Siitäkään tuskin on mitään haittaa.

Tämä artikkeli on kirjoitettu ennen Reino Savukosken kuolemaa liikenneonnettomuudessa. Savukoski menehtyi 73-vuotiaana, kun henkilöauto törmäsi hänen ajamansa mopoauton perään Punkaharjulla 22.9.

KUINKA SAADA BUSSI TULEMAAN HETI

Merja Leppälahti: Enteitä ja uskomuksia. Oppian, 2022.

KAUTTA AIKOJEN ihmisillä on ollut halu nähdä tulevaan. Enteitä on etsitty tosissaan ja leikin varjolla. Leppälahden kirjaseen on kerätty kansanperinnettä, joka voi tavalla tai toisella kiinnostaa myös nykyään. Valitettavasti itse en innostunut vihkosesta. En ymmärrä, miksi se on julkaistu. Mitään uutta se ei sisällä, aineis-

to on pääosin peräisin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistosta.

Mitä teen tiedolla uskomuksesta, että kypsät katajanmarjat viinassa ovat hyvää ruton ja koleran vastamyrräkyä – varsinkaan, kun kirjasessa ei kerrota, mistä aineisto on kerätty ja milloin. Minkälaista kansanperinnettä edustaa uskomus ”kun bussipysäkillä syyttää tupakan, bussi tulee heti”? Entä voiko uskomuksiksi luokitella tosiasiat, että ukkosella ei saa suojautua puun alle ja on vaarallista mennä uimaan?

TV-DOKUMENTTI

POLIISI KUMOSI 104 SALALIITTOVÄITETTÄ

The Diana Investigations, Discovery 2022.

MISSÄ olit 25 vuotta sitten, kun kuulit Dianan kuolleen? Minä olin Liperissä appiukon mökillä naulaamassa saunan pukuhuoneen lattiaa. Uutinen oli niin järäsyttävä, että sen kuulemispaik-

ka ja -hetki jäi todellakin mieleen.

Walesin prisessa Diana kuoli Pariisissa 31. elokuuta 1997 vammoihin, jotka oli saanut aiemmin samana yönä Pont de l'Alman tunnelissa sattuneessa auto-onnettomuudessa. Dianan kumppani Dodi Al-Fayed ja heidän kuljettajansa Henri Paul löydettiin kuolleina autosta. Dianan henkivartija Trevor Reese-Jones loukkaantui vakavasti, ja oli ainoa, joka selviytyi onnettomuudesta.

Uutinen oli niin järäsyttävä, että ihmiset alkoivat etsiä syyllisiä ja selitystä tragediaan välittömästi. Onnettomuudesta syytettiin paparazz-kuvaajia, jotka olivat ajaneet takaa Mersua, jossa Diana oli kyydissä. Myös autoa ylinopeudella ajanutta Henri Paulia syytettiin. Ja hotelli Ritzia, koska se oli päästännyt apulaisturvapäällikkönsä humalassa auton rattiin. Surun murtama Dodin isä Mohammed Al-Fayed eritoten vaati syyllisten päitä vadille. Hän väitti, että hänen poikansa ja Diana oli murhattu.

Dianan kuolema synnytti valtavan määrän salaliittoteorioita. Neliosaisessa dokumentisarjassa haastatellut toimittajat myöntävät epäsuorasti, että koska salaliitot myyvät, niitä keksittiin kuin liukuhihnalta. Ranskan poliisiin haasteena oli erotella faktat fiktiosta. ”Tässä ammatissa on epäiltävä. Epäilemme kaikkea”, Brigade Criminellen johtaja kommentoi tutkintaa.

Ranskan viranomaiset tutkivat onnettomuutta parin vuoden ajan. Yli tuhatta ihmistä kuultiin. Ranskassa tutkimukset ovat salaisia, josta seurasi se, että lehdissä julkaistiin aiheesta joka päivä yhä lisää valheellisia juttuja. Tutkimuksen lopputulos oli kuitenkin selkeä: kyseessä oli liikenneonnettomuus, jonka aiheutti ylinopeutta ajanut rattijuoppo Henri Paul. Muita syyllisiä ei ole.

Tämä ei ihmisille kelvannut. Julkisen paineen koko ajan kasvaessa Englannin poliisi aloitti onnettomuuden tutkinnan kuusi vuotta tapahtuneen jälkeen. Erilaisia salaliittoväitteitä oli 104. Poliisi päätti tutkia niistä joka ikisen.

Mohammed Al-Fayed mm. väitti, että Diana olisi ollut raskaana ja kihloissa Dodin kanssa, että pari olisi ollut

menossa naimisiin. Pariskunta piti tappaa, koska ei voinut tulla kysymykseenkään, että kruununperijöillä Harrylla ja Williamilla olisi ollut muslimi isäpuoli. Hän oli vakuutunut, että Diana ja Dodi kuolivat Britannian Salaisen palvelun järjestämän salaliiton seurauksena. Iskun olivat tilanneet kuninkaalliset, mm. prinssit Charles ja Philip. Al Fayed ei luottanut poliisiin, joten hän oli käynnistänyt oman tutkintansa kolarista.

Salaliittoteorioiden mukaan onnettomuusauton jarruja oli sabotoitu, auto otettiin haltuun kauko-ohjauksella, kuski sokaistiin tarkoituksella tunnelin suulla, onnettomuuden aiheutti valkoinen Fiat Uno, joka kiilasi Mersun kylkeen... Mirror-lehden kyselyn mukaan noin 90 prosenttia ihmisistä uskoi jossakin vaiheessa johonkin salaliittoteoriaan.

Britannian poliisin tutkimus kesti kolme vuotta. Joulukuussa 2006 kaikki 104 syytettä oli tutkittu. Prinssi Charlesia oli kuulusteltu. Jopa MI6:n arkistoja oli päästy tutkimaan vapaasti. Raportin mukaan Diana ei ollut raskaana, kihloissa eikä menossa naimisiin. Onnettomuutta ei aiheuttanut Fiat Uno, vaan Mersu, joka törmäsi siihen ohitustilanteessa. Mitään salaliittoon viittaavaa ei löytenyt. Kyseessä oli traaginen onnettomuus.

Tämäkin tapaus osoittaa, että salaliittoteoriat eivät ole lainkaan harmittomia, vaan armotonta saastaa. Brigade Criminelin ranskalaistutkinta kesti pari vuotta, ja mukana oli yli sata eliittiyksikön poliisia. Kyseessä oli maailman kallein poliisitutkinta. Brittitutkinta kesti neljä vuotta ja maksoi 16 miljoonaa dollaria. Sen lisäksi brittiraportista käytiin oikeudenistuntoja, joissa raportti todettiin totuudenmukaiseksi. Aikaa, rahaa ja resursseja kului käytännössä turhaan.

Myös salaliittoteorioiden tuoma inhimillinen kärsimys oli kohtuuttoman raskas. Mohammed Al-Fayed esitti vuosikausia ilman minkäänlaisia todisteita järjestömiä syytöksiä sellaisia ihmisiä kohtaan, joille Diana oli tärkeä. Samaan aikaan, kun nuoret pojat Harry ja William surivat äitiään, ihmiset vihjailivat, että heidän isänsä ja isoisänsä olivat vastuussa hänen kuolemastaan.

Poliisi hoiti tehtävänsä puolueettomasti. He olivat ennakkoluulottomia, pitivät mielensä avoimina ja seurasivat todisteita.

”Kyseenalaistakaa raportista kaikki mitä haluatte, mutta tehkää se todisteiden ja faktojen valossa”, sanoo dokumentissa poliisin tutkija David Douglas. ”Älkää kyseenalaistako raporttia viimeviikkoisen otsikon perusteella, saati sen perusteella, mitä Mabel-täti sanoi kuulleen edellisellä viikolla.”

Alarmistit ja denialistit – miten edetä kohti totuutta

”Skeptikon tulisi välttää vahvaa identiteettiä jonkin aatteen tai katsantokannan puolesta ja kokea epävarmuutta aina huomattaessaan itsessään sellaista.”

KALLE MIKKOLA

ILMASTONMUUTOKSESSA, koronan torjunnassa ja monessa muussa tieteilijöillä on vastassaan denialistit ja alarmistit, jotka painostamalla, mustamaalaamalla ja harhaanjohtamalla vaikeuttavat tieteellistä työtä ja tosiasioiden tasapuolista ymmärtämistä. Ihmisten pitäisikin pyrkiä identifioitumaan ensisijaisesti ihmiseksi, joka ”jatkuvasti korjaa kantojaan”, eikä niinkään ”totuuden tietäjäksi” tai ”hyvän puolustajaksi”.

”POLIITIKOT JA YRITYSJOHTAJAT VOISI AMPUA”

ENNEN ilmastonmuutoksen vastainen taistelu oli yhden rintaman sotaa: tieteilijät vastaan denialistit. Nyt IPCC:n perustaneen YK:n ilmastojärjestön pääsihteeri, ex-professori Petteri Taalas kertoo, että denialistien vaikutus on vähentynyt ja alarmistit ovat melkein pä suurempi ongelma. ”Asiantuntijat ovat sellaisen hyökkäyksen kohteena, että meidän pitäisi olla paljon radikaalimpia. - - Siinä on uskonnollisen ääri liikkeen piirteitä.” Valheelliset väitteet askeetismin tai talouskasvusta luopumisen tarpeesta satavat Taalaksen mukaan ilmastonmuutosta vastustavien populistien laariin, kuten olemme vaaleissa nähneet.

Taalas muistuttaa, että liioittelevilla alarmistisilla äärijärjestöillä on muu ideologia kuin ilmastonmuutos. Niin on. Esimerkiksi Elokapiinan perusti Roger Hallam kaatamaan kapitalistisen järjestelmän. Hallamin mukaan Elokapiinassa kyse ei ole ilmastosta, vaan ilmastonmuutos on keppihevonen, jolla kaataa järjestelmä. Hallamin mielestä poliitikot ja yritysjohtajat voisi ampua.

Taalas korostaa, että tulossa ei ole maailmanloppua. IPCC:n pääraportin mukaan ilmastonmuutoksen haitat kokonaishyvinvoinnille ovat ”pieniä” verrattuna talouskasvun tulevaisuudessa tuomaan hyvään. Muistuttaisin silti, että ilmastonmuutoksen vaikutukset terveyteen, hyvinvointiin ja vaurauteen vastaavat saman raportin mukaan biljoonien eurojen vuosimenon haittoja, joten olisi järkevää tehdä nopeasti nykyistä enemmän päästövähennyksiä siellä, missä nyt päästömaksut puuttuvat, ja siksi halpojakin päästövähennyksiä jätetään tekemättä.

Tosin talouskasvu nosta tällä vuosisadalla ihmiskunnan vuosituloja sadoilla biljoonilla euroilla, suhteessa eniten monissa nyt köyhissä maissa. Tämä selviää Nobel-palkitun ympäristötaloustieteilijä William Nordhausin tutkimuskatsauksesta.

Tieteilijöiden konsensusratkaisu olisi laajentaa päästökauppaa tai päästömaksu koko maailmaan. Tällöin kaikki päästömaksua hyödyttömämmät päästöt jäisivät tekemättä ja vain sitä hyödyllisemmät päästöt tehtäisiin. Mikään suunnitelmatalous ei pysty kohdentamaan ilmastotoimia kymmenesosaksikaan yhtä tehokkaasti kuin hintamekanismi.

TIEDELEHDETKIN UUTISOIVAT ALARMISTISESTI

KORONAVIRUKSEN vastaisessa taistelussa Trump-henkiset denialistit ovat valtava ongelma, mutta arvostetut asiantuntijat aina WHO:n rokotusasiantuntijaryhmän johtaja Hanna Nohynekkiä myöten ovat jatkuvasti myös alarmistien hyökkäysten kohteena. Populistipoliitikotkin keräävät irtopisteitä arvostelemalla THL:ää ja ”tietämällä paremmin”, keitä ja milloin pitää rokottaa.

Lokakuussa levitettiin salaliittoteoriaa, että THL ei rokota, jotta olisi rokottamattomia vertailuryhmäksi tutkimukseen. Tällöin infektiolääkärit keräsivät tunneissa yli 80 allekirjoitusta THL:n linjan puolesta.

Tehottomat liikatoimet koronavirusta vastaan ovat vie neet resursseja ja aiheuttaneet tappavaa muuta hoitovelkaa. Samalla denialistit syyttävät THL:ää rokote kiimasta, ja liikatoimet antaisivat lisää vettä heidän myllyynsä.

Ennusteet koronaviruksesta ovat aina epävarmoja. Asioissa, joissa sattuma osuu alarmistien suuntaan, nämä pitävät sitä todisteena johtavien tieteilijöiden epäuskottavuudesta. Vastakkaiset sattumat jätetään vähälle huomiolle. Denialistit toimivat vastaavasti. Samoin ilmastonmuutoksessa.

Kannustimet usein suosivat alarmismia. Meta-analyysien mukaan yhtä tasokkaista tutkimuksista alarmistisimmat pääsevät parhaisiin tiedelehtiin ja kunkin

tutkimuksen alarmistisimmat tulokset esitetään tiivistelmässä, rauhoittavimmat piilotetaan teknisiin osioihin.

Populaarilehtien uutisissa tämä vinouma usein pahe-nee, somejaoista puhumattakaan. Siksi erään tutkimuksen mukaan me uutisia eniten seuraavat olemme pahimmin pihalla siitä, miten maailma onkin parantunut eikä pahentunut. Itse pyrin oikomaan tätä selvittämällä tieteen konsensuskantoja yksittäisten tutkimustulosten tai uutisoiduimpien tutkijoiden kantojen sijaan.

PITÄÄKÖ TIETEEN VASEMMISTOVINOUMA KORJATA?

VAPAA-AJATTELIJAT valittavat häviävänsä uskovaisille julkiset väittelyt evoluutioteoriasta, koska uskovaisilla on lähettää evoluutioteorian vastaisiin argumentteihin harjaantunut väittelijä. Tämä on esimerkki siitä, miten parhaalta vaikuttavat argumentit ja todisteet eivät ole yhtä hyvä perustelu kannalle kuin tieteilijöiden konsensuskanta.

Tieteilijät tieteen huippulehdissä näet analysoivat parhaita argumentteja ja todisteita tavalla, johon muut eivät pysty. Heistäkin yksittäinen tieteilijä voi erehtyä tai olla ideologiansa sumentama. Siksi tieteilijöiden valtakanta on lähtökohtaisesti luotettavin osviitta.

Taloustieteestäkin moni omaksuu käsityksensä joltain lehdissä tutkijana esitellyltä maisterilta tai tusinaprofessorilta, jonka kannasta poikkeavasti johtavat tutkijat ovat yksimielisiä. Konsensuskannat voi lukea paneelista igmchicago.org, jossa on edustava otos nobelisteja ja muita vasemmalta oikealle. Ekonomistikone.fi on myös luotettava ja sisältää usein meille kiinnostavampia kysymyksiä. Muiden tieteen tulisi tuottaa vastaavat konsensuspaneelit, jotta poliiti-

ikkojen ja ideologioiden ei olisi niin helppo väittää mustaa valkoiseksi yhden ideologisen tutkijan perusteella.

On osoitettu, että tutkijoiksi valikoituu painotetusti vasemmistolaisimpia opiskelijoita. Siksi jopa taloustieteilijöissä yhteiskuntaa vasemmalle lahjoituksillaan ja äänestämällä vääntävien määrä on 4:1 oikeistolaisiin nähden Yhdysvalloissa, useimmissa muissa yhteiskuntatieteissä vielä paljon korkeampi.

Tieteensosiologit ovat kvantitatiivisesti osoittaneet, että tutkijoiden ideologia vinouttaa kvantitatiivisiakin tuloksia. Arvioisin silti, että sokeakin usko noihin tieteilijäpaneelihin johtaa melkein jokaisen keskimäärin lähemmäs totuutta kuin yritys tehdä paneelien konsensuskantoihin ”vasemmistovinouman korjauksia” tai itse poimia parhaat argumentit.

”KORJAAN KANTOJANI VASTENMIELISEEN SUUNTAAN”

SKEPTIKON – ja ihmisten yleensä – tulisi välttää vahvaa identiteettiä jonkin aatteen tai katsantokannan puolesta ja kokea epävarmuutta aina huomattessaan itsessään sellaista.

Suurinta ylpeyttä ei tulisi tuntea ”hyvän” puolustamisesta vaan siitä, että toteaa olleensa väärässä, ja etenkin siitä, että korjaa näkemystään itselleen vastenmieliseen suuntaan. Tämä asenne lienee tehokkain keino torjua inhimillisiä vinoumia, koska ihmismieli tyypillisesti vinouttaa noille korjauksille vastakkaiseen suuntaan. ”Hyvän” lukkoon lyöminen on hyvän pahin vihollinen, mistä vahvojen ideologioiden miljoonat uhrat ovat hyvää esimerkkiä.

Kirjoittaja on päätösteorian ja moraalifilosofian tutkija sekä matemaattisen analyysin ja systeemiteorian dosentti.

Rationaalisuus on prosessi

KIRJA-ARVIOSsaan Tuomas Leistin ja Hanna Poskiparran teoksesta ”Päätöksenteon illuusiot” Sussa Björkholm pahoittelee, että sanalle ”rationaalisuus” ei kirjassa ole annettu selkeää määritelmää (Skeptikko 3/2022).

Aristoteles määritteli ihmisen rationaaliseksi eläimeksi, eli eläimeksi, joka eroaa muista eläimistä järkeilykyvyllään. Tieteen Termipankki määrittelee rationaalisuuden inhimilliseksi kyvyksi käyttää järkeään johonkin tarkoitukseen, mutta lieventää, että ”rationaalisuus voi tarkoittaa hyvin monia asioita ja usein siihen liitetään sisällöllisiä väitteitä siitä, mikä on järkevää”.

Björkholm itse määrittelee, että ihminen toimii rationaalisesti, jos toimii tavalla, joka sopii yhteen hänen lyhyt- ja pitkäaikaisten tavoitteidensa kanssa, sillä tiedolla, jota hänellä on. Hänelle rationaalisuus siis merkitsee ihmisen kannalta järkevää toimintaa. Samoilla linjoilla on myös Timo Airaksinen (”Moraalifilosofia”, s. 14, 1987).

Psykologisissa kokeissa on hypnotisoiduille henkilöille annettu jokin tehtävä, joka heidän tulee suorittaa tietystä merkistä heräämisensä jälkeen (posthypnoottinen suggestio). Suorituksen jälkeen heiltä on kysytty, miksi he näin menettelivät. Koehenkilöt esittivät hyvinkin järkeviä selityksiä toiminnalleen, vaikka toiminnassa ei heidän kannaltaan ole ollut mitään järkeä.

Pitäytyisinkin tulkinnassa, että rationaalisuutta on itse järkeilyprosessi, ei lopputulema. Hörhökin voi siis olla rationaalinen, kuten Björkholm otsikossaan esittää, mutta ei siksi, että päätyy kannaltaan järkevään ratkaisuun vaan siksi, että pätkäilee.

Aslak Allinniemi

JK. Samassa lehdessä Sebastian Slotte esittää käsityksen, että elämällä ei ole mitään tarkoitusta, koska elämää ei ole luotu. Elämää on kuitenkin syntynyt, ja kaikilla elollisilla olennoilla on lisääntymiskyky. Elämän tarkoitus on siis elämän jatkaminen.

SKEPSIKSEN HAASTE

20 000 €

**PUHTAANA KÄTEEN
SILLE, JOKA TUOTTA
VALVOTUISSA
OLOSUHITEISSA
PARANORMAALIN
ILMIÖN.**

MENTALISTI PETE POSKIPARTA ja **TOIMITTAJA IVAN PUOPOLO** ovat lupautuneet maksamaan kumpikin **5000 EUROA** em. kokonaissummasta. **TÄHTITIETEEN TOHTORI HANNU KARTTUNEN** ja **ELOKUVATUOTTAJA IIRO SEPPÄNEN** ovat lupautuneet maksamaan kumpikin **2500 EUROA**. Skepsis ry maksaa summasta **5000 EUROA**. Haastesumma voidaan maksaa myös humanoidistipendinä – **20 000 EUROA** puhtaana ulottimeen sille humanoidille, joka itse noutaa stipendin ja antaa samalla DNA- (tai vastaavan) näytteen. Poikkeustapauksessa summa voidaan myös maksaa mukana seuraavalle ihmiskontaktiseuralaiselle.

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Kuka tahansa kiinnostunut voi hakea jäsenyyttä koulutustaus-
tasta ja elämäkokemuksesta riippumatta, kun hän hyväksyy
yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintape-
riaatteet.

Yhdistyksen kalenterivuositainen jäsenmaksu vuodelle 2023
(sis. Skeptikko-lehden tilauksen) on 30 € tai alle 24-vuotiailta 15 €
(jos olet alle 24-vuotias, ilmoita syntymäaikasi).

Voit myös tilata Skeptikko-lehden liittymättä jäseneksi. Tilaus-
maksu on 30 € / vuosi.

Jos liityt keskellä vuotta, sinulle toimitetaan kaikki kuluvana
vuonna ilmestyneet Skeptikko-lehdet jälkepäin.

Voit liittyä Skepsikseen netissä tai lähettämällä vapaamuotoisen
hakemuksen sihteerillemme:

**Skepsis ry, Paula Heinonen,
Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki**

**Täytä jäsenhakemuskaavake:
www.skepsis.fi/liityskepsiksenjaseneksi**

Skepsis ry

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
www.skepsis.fi

Skepsis ry on vuonna 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys.

Skepsiksen vuonna 2009 muutettujen sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta.
- Edistää kiisteltujen tai erityisen poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua.
- Edistää keskustelua tieteelliseen maailmankuvaan liittyvistä tärkeistä aiheista.
- Ylläpitää tällaisesta toiminnasta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa, järjestää kokouksia ja keskustelu- ja luentotilaisuuksia sekä harjoittaa tiedotus- ja valistustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton. Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja toimintaperiaatteet. Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Skeptikko-lehteä.

Mallia yhdistykselle haettiin Yhdysvalloissa 1976 perustetusta CSICOPista (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mikä ilmenee mm. yhdistysten samankaltaisina toimintaperiaatteina. Skepsis ry toimii kuitenkin itsenäisesti, vaikkakin yhteistyössä CSICOPin (nykyään CSI – the Committee for Sceptical Inquiry) ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistys on ECSON (European Council of Sceptical Organisations) ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö.

Pankkiyhteys:

IBAN: FI13 4055 2920 1119 88 BIC: HELSFIHH (Aktia)
IBAN: FI75 7997 7997 4476 07 BIC: HOLVFIHH (Holvi)

Jäsenasiat, lehtitilaukset, osoitteenmuutokset

Paula Heinonen

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
puh. 040 820 9166, secretary@skepsis.fi

Taloudenhoitaja

Toni Heikkinen

Härkävuorentie 8, 01260 VANTAA
puh: 050 537 3792, treasurer@skepsis.fi

Skepsiksen hallitus vuonna 2022

puheenjohtaja **Otto J. Mäkelä**

varapuheenjohtaja **Vesa Tenhunen**

Ville Aarnikko, Irma Hirsjärvi, Sami Mustala,

Santtu Puukka, Mikko Ville Valjento

Alueyhteyshenkilöt

sähköpostiosoitteet muotoa
etunimi.sukunimi@skepsis.fi

Joensuu: **Vesa Tenhunen**, puh. 0400 935 893

Jyväskylä: **Juha Merikoski**, puh. 040 755 1820

Kuopio: **Aulis Koivistoinen**, puh. 050 5439 647

Oulu: **Sebastian Slotte**, puh. 050 4023 869

Tampere: **Jose Ahonen**, puh. 040 558 7497

Turku: **Heikki Kujanpää**, puh. 044 022 0420

Skepsis ry:n tieteellinen neuvottelukunta

TNK:n puheenjohtaja, prof. **Jukka Maalampi** (fysiikka), prof. **Kari Enqvist** (fysiikka), prof. **Mika Hemmo** (oikeustiede), tohtori **Harri Högmänder** (tilastotiede), tohtori **Virpi Kalakoski** (psykologia), dosentti **Hannu Karttunen** (tähtitiede), tohtori **Mikko Kiviharju** (tietotekniikka), prof. **Hanna Kokko** (biologia, ekologia), prof. **Eerik Lagerspetz** (yhteiskuntatiede, filosofia), prof. **Hannu Lauerma** (lääketiede), prof. **Anto Leikola** (biologia, oppihistoria), dosentti **Marjaana Lindeman** (psykologia), dosentti **Juha Merikoski** (fysiikka), tohtori **Markku Myllykangas** (terveys sosiologia), tohtori **Pauli Ohukainen** (lääketiede), dosentti **Ilkka Pyysiäinen** (uskontotiede), prof. **Jeja Pekka Roos** (sosiaalipolitiikka), tohtori **Veijo Saano** (lääketiede), prof. **Samuli Siltanen** (teollisuusmatematiikka).

A photograph of four people standing side-by-side with their arms crossed. From left to right: a man with a beard in a dark suit, a man in a red hoodie, a woman in a grey checkered blazer, and a man in a black long-sleeved shirt. The background is a plain, light grey.

VASTUULLISTA

JOURNALISMIA

VASTUULLISEN JOURNALISMIN PUOLESTA

Sinulla on oikeus muodostaa mielipiteesi meistä ja muusta maailmasta luotettavan tiedon pohjalta. Vastuullisen journalismin merkistä tiedät, että tämä lehti noudattaa Journalistin ohjeita.

vastuullistajournalismia.fi

JULKISEN SANAN
NEUVOSTO

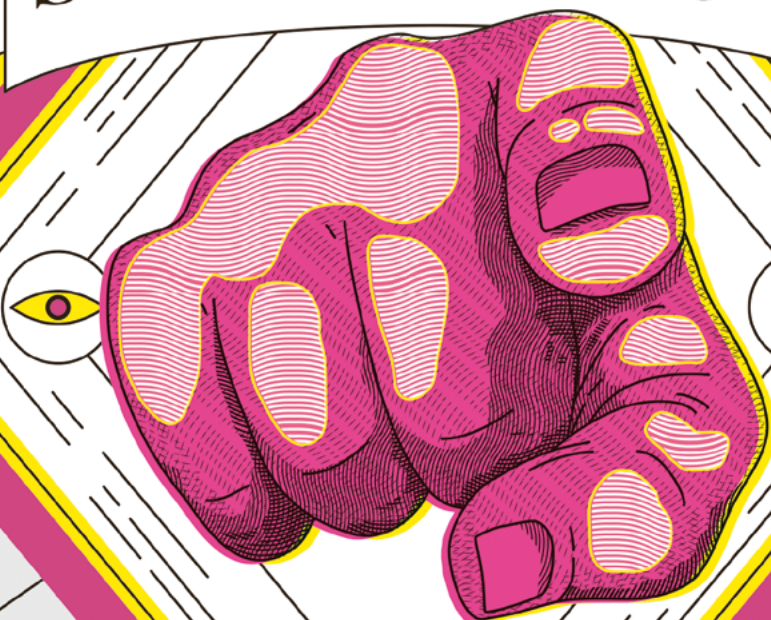

Posti Green

Skepsis
hakee
juuri
sinua!

SOMETTAJA

Skepsis hakee aktiivisia henkilöitä osallistumaan yhdistyksen toimintaan: ideoimaan sekä toteuttamaan tapahtumia ja tempauksia, järjestyttämään rajatiedon piirejä ja ottamaan somekanavat haltuun, tekemään podcasteja. Ennen tehtäviä perehdytämme sinut yhdistyksemme syvimpiin saloihin!

Ota yhteyttä: hallitus@skepsis.fi

WWW.SKEPSIS.FI